



Die **uw** jeugd vernieuw
ais die van een arend

De Reformatie

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

STORMEN ROND DE TOP I

(Gods Raad en Menselijke Daad)

A. De wortel: David, Batseba en Uria

Ongeveer een jaar geleden hebben we in een viertal artikelen **stilgestaan** bij wat volgens ons een hoogtepunt in de geschiedenis van Israël is geweest: de regering van koning David; nader: de eerste fase daarvan. 'Een top bereikt' **was** de titel van de serie die in het laatste artikel enigszins werd bijgesteld tot: 'De top bereikt in Davids nageslacht'. In het laatste artikel waren **we** zo hoog geklommen dat een andere verdere top onmiskenbaar in het gezicht kwam. David was het einde niet. En Salomo ook niet. Maar de Messias uit Davids Huis.

David en Salomo. Die namen roepen een grootse tijd in herinnering. Groots, ja, maar evenzeer een periode waaraan de **Bijbellezer**, bij nadere kennismaking, slechts met ontsteltenis terugdenken kan. Om alles wat er toen is gepasseerd. Wat ei. kon passeren. Bij en om de topman in Israël: David. En veel daarvan is aan het papier – het heilig blad zei men vroeger plechtig – toevertrouwd. Leesbaar voor wie het lezen kan en wil. De oppervlakkige **bijbellezer** weet er al van. Want de gewijde schrijver windt er **geen doekjes** om. Hij komt er ronduit mee voor de dag. Waaruit de Schriftgelovige concludeert dat deze zaken naar Gods bedoeling dan ook moeten worden geweten. Had de schrijver van de boeken Samuel hierover het zwijgen bewaard wij hadden in onkunde geleefd. Maar nu hij schrijft. kunnen wij inzage verkrijgen. Omdat het in de

Bijbel staat *moeten wij* er zelfs kennis van nemen. Van wat zich afspeelde aan Davids hof en in zijn naaste familiekring. Van David en Batseba (en Uria). Daar is het mee begonnen. Die historie had een vervolg in de affaire van Amnon en Tamar. Dat opende weer de deur voor het optreden van Absalom, **eigendunkelijk**, eigenmachtig, revolutionair. Als die in Davids huis huis gehouden heeft, lijkt de rust weergekeerd. Maar **helemaal** rustig is het niet weer geworden en helemaal aan het einde van zijn leven wordt de oude koning nog eens geplaagd door het **ongenoegen** dat hij moest beleven met zijn kinderen. En weer treft het zwaard van de een – Salomo – de ander – Adonia, volgens ons de 'netste' of **meest** onschuldige onder de oudere broers. Zijn verzoek om de schone Abisag uit Sunem wordt hem fataal. En we vragen ons af: Moet dat **door** Salomo zo hoog worden opgenomen? 'i Was toch Davids concubine niet geweest, maar een verpleegster van de hoogbejaarde vorst? Ja, wij, **Bijbellezers** van nu, hebben onze bedenkingen. Want, vragen wij, die Salomo, die dan uiteindelijk op de troon gekomen is, is Israël daar zoveel heter mee af geweest? Hoc is het inet hem afgelopen?

Za maken wij voor onszelf de balans op. Wij stellen onze vragen. Ik wil niet bij voorbaat zeggen dat dat niet goed of geoorloofd is. Hel lezen van de Bijbel roept vragen op. Een attente lezer komt al lezend met zijn vragen naar de Bijbel toe. Zeker wanneer hij de boven aangeduide passages in het tweede deel van het tweede boek Samuel leest. De Bijbel geeft een volledige openingen van zaken over

HOOFDARTIKEL

Stormen rond de top I
H.M. Ohme

UIT DE SCHRIFT

Timoteus komt op verhaal
G. Zomer

KERKELIJK LEVEN

Achter de coulissen van de VU
IV (slot)
W.G. de Vries

REDACTIONEEL

Wisseling van de redactie
W.G. de Vries

SCIEDAG 1991 JEUGD IN DE KERK

– bres of bolwerk?
Kerkjeugd
M. te Velde

M N DE BROEDERWCG
Kort verslag

OP MAAT

Mantelzorg
H. Folkers

PFRSSCHOUW

W.G. de Vries

dingen die wij – als 7e in onze familie- of kennissenkring gebeuren – met de 'niantel der liefde' plegen te bedekken. Met laatste is ons geraden ook. Maar als wij dan de openheid van de Bijbel in dezen lezen dan kan het in ons gaan stormen. Vnn verontwaardiging; vair verbijstering; van... schaamte. Omdat de inens zo diep kan zakken. Be-paald deze man. Het vraagt een sterk geloof dan vol te houden dat de Bijbel, die een reële voorstelling van zaken geeft, hier niet afzakt tot het peil van wat wij vandaag noemen de boulevardlektuur. Ik sleep het laatste er niet met alle geweld bij. Al was dit genre lektuur toen onbekend, we wren niet hoe de Jeruzalemmers van die tijd op het gerucht hebben gereageerd. Of zouden die, alle moeite die David deed ten spijt, heus niets hebben gemerkt? Dat laat zich nauwelijks voorstellen. Je hebt altijd mensen met een fijne neus voor dergelijke zaken. In ieder geval heeft David door deze daad de vijanden des HEREN zeer doen lasteren.

Terwijl menig Bijbellezer door herhaalde lezing en een zekere gewenning zich bij wat van David en zijn kinderen beschreven is 'heeft nccrgelegd' en zich tevreden stelt met de gedachte dat Davids diepe val de achtergrond is waartegen Gods grote genade en trouw zo lichtend afsteekt, hoor ik wel eens van broeders en zusters die het met deze zaken ontzaglijk moeilijk hebben. Hun geloofsleven wordt door deze Bijbelse openheid geschokt in zo'n sterke mate dat hun geloof in de God die dit heeft laten gebeuren, er door wordt aangevochten. 'Wat voor een God is dit!' vragen zij zich steeds weer af.

Wij willen in een serie van vier artikelen trachten iets meer te zeggen over Raad en Daad. Gods plan in en door de handelingen van zijn kinderen, die wel heel diep kunnen vallen, in zonden die wel worden vergeven, maar waarvan zij de littekens levenslang moeten dragen. Maar eerst willen we bij wijze van aanloop hier doorgeven wat ons een tijdje geleden als staaltje van Joodse uitleg onder

ogen kwam. Met citaat dat hier volgt is overgenomen uit het *Nieuw Israëlitisch Weekblad* (NIW) van 20 december 1990.

Huwelijk van David met Batsheva leidde tot religieus vergrijp is de titel. Wij citeren:

Een van de minst begrepen episoden uit tenach (bijbel) is de geschiedenis van koning David en Batsheva, het zo romantisch aandoende verhaal, waarin de grootste koning van Israël zich lijkt te vergrijpen aan een getrouwde vrouw. Zonder kennis van de achtergronden lijkt het hof van David op een poel van wel-lust, overspel, intrige en passie moord. Het verhaal, uit II Samuel 11 en 12, letterlijk vertaald, lijkt deze lezing te bevestigen.

Israël was in oorlog met de Ammonieten. Generaal Joav sloeg het beleg voor de Ammonietische hoofdstad Rabba, maar David bleef achter in Jeruzalem. Op een zekere avond stond David op van zijn rustbed en ging wandelen op het dak van zijn paleis. Plotseling werd hij getroffen door de schoonheid van een vrouw die in een huis tegenover het paleis haar haar stond te wassen. Men vertelde David dat deze vrouw, Batsheva, de vrouw was van Oeria. David stuurde boden om haar te halen en Batsheva werd zwanger.

Parabel van de arme

Kennelijk geschrokken van zijn daad onbode David zijn soldaat Oeria van het slagveld en droeg hem op naar huis te gaan. Het heeft er alle schijn van dat David zijn vaderschap probeerde te verdoezelen. Oeria weigerde echter naar huis te gaan. David stuurde daarop een brief naar Joav om Oeria vooraan in de gelederen te plaatsen opdat hij zou sterven. Zijn plan lukte en Oeria sneuvelde. David had echter buiten de waard gerekend. God stuurde de profeet Nathan die David ernstig onderhield met de befaamde parabel van de arme man, die slechts één schaapje had en de rijke, die her niet over zijn hart kon verkrijgen om van zijn eigen kudde te slachten voor zijn gasten. **Dus** nam hij het schaapje van de arme en zette dat voor aan zijn bezoek.

Het vertellen van tenach is een kunst maar een kritische benadering van de tekst is onontbeerlijk voor een juist begrip. De oplettende lezer staat perplex. Hoe kon David nog gehuwd blijven met Batsheva. Hij had overspel met haar gepleegd en de joodse wet verbiedt een huwelijk na overspel. Hoe kon Batsheva de koningin-moeder worden van de wijze Salomo, Davids troonopvolger, die volgens de joodse wet **een mamzeer** (bastaard) zou zijn! Hoe kan tenach verklaren, dat 'David voorspoedig was in al zijn wegen, omdat God met hem was'? Moe kunnen wij onze kinderen nog **David** noemen en elke dag zijn psalmen lezen?

De talmoed verklaart, dat 'icdcreen die stelt dat David heeft gezondigd, een grote fout maakt' omdat de lezer zijn eigen ideeën en begrippen projecteert op een tekst, die uit een ander kader is geschreven. Hij mist de achtergrondinformatie die nodig is voor een zinnige beoordeling van de gegevens die de schrijver van het boek Samuel aanreikt.

De tenach-tekst is slechts een uiterst beknopte weergave van de joodse geschiedenis. Zonder extra informatie, opgetekend in talmoed en midrasj, blijven vele vragen onbeantwoord. Koning David heeft inderdaad iets verkeerd gedaan maar op een volledig ander niveau dan de onbevange lezer meent te weten.

Was er sprake van overspel! Dit lijkt onwaarschijnlijk. Het hoge gerechtshof, het Sanhedrin, dat in de buurt van Davids paleis zetelde, zou dit nooit over zijn kant lichten laten gaan. Batsheva was inderdaad de vrouw van Oeria, met de nadruk op de verleden tijd. Op het moment dat David met haar trouwde, was

KERNREDACTIE

DR. W. G. D. L. VRIES (coörd.), DRS. C. J. VAN YDDFLKOOP, PROF. DR. M. IT. VELD

OVERIGE REDACTIELEDEN

DRS. K. F. F. B. F. K., DRS. B. L. U. I. T. E. N., DRS. C. J. D. F. R. U. I. J. T. E. R., PROF. D. S. C. T. R. M. P., DRS. H. V. H. I. J. M. A. N., PROF. DR. K. V. E. L. I. N. G.

MEDEWERKERS

DRS. J. A. B. O. E. R. S. E. M. A., J. M. D. E. J. O. N. G., A. J. O. H. K. I. S. J. E. S., DRS. J. M. F. S. S. E. L. I. N. K., DRS. J. S. M. E. L. I. K.

Ale stukken bestemd voor de Redactie aan:

De Reformatie, Postbus 24, 8260 AA te Kampen

ADMINISTRATIE/ADVERTENTIES

Uitgeverij Oosterbaan & I. Contic BV, Postrekening 436010 r.n.v.,

Cr. Reformatie, Goes, Postbus 25, 4460 AA Goes. Tel. (01100) 15591.

ABONNEMENT

f 83,50 per jaar; f 44,75 per halfjaar; studenten f 68,- per jaar (binnenland).

Buitenland f 137,50 per jaar (zooport)

Een abonnement kan per maand ingaan, maar slechts beëindigd worden uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van de betalingstermijn.

Losse nummers f 1,85 (excl. porto)

ADVERTENTIES

Prijs f 0,45 per mm, Contractantief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

ISSN 0165 5191

ze al gescheiden van haar eerste man. Een oude traditie wil, dat iedere soldaat uit het joodse leger zich liet scheiden van zijn vrouw. Dit was de algemene procedure om het agonea-probleem van de onbestorven weduwe bij vermissing of bij sneuvelen zonder getuigen, te voorkomen. Mocht een soldaat na afloop van de oorlog niet terugkeren dan klon zijn vrouw tenminste hertrouwen. Ook Oeria had zich laten scheiden, zodat Batsheva vrij was om met een ander te trouwen.

Toch is hiermee het probleem niet opgelost. Normaal gesproken zouden de voormalige echtgenoten hertrouwen na terugkeer uit de strijd. Maakte David geen misbruik van de situatie? Waarschijnlijk niet. Het huwelijk van Batsheva en Oeria was slecht. Een traditie vermeldt zelfs dat zij nooit echtelijke omgang hadden gehad. Beiden hadden niet de intentie met elkaar te hertrouwen. Om dit voor iedereen duidelijk te maken vroeg de koning Oeria naar huis te gaan. Oeria weigerde, mede omdat zijn huwelijk voorgoed ten einde was. Zelfs toen David hem dronken had gevoerd, ging hij niet naar zijn vrouw. Gemeten naar menselijke maatstaven had David in de huwelijkse sfeer niets verkeerd gedaan.

Fatale verspreiding

Toch blijft David een moordenaar, zij het op indirecte wijze. Op zijn bevel werd Oeria naar de frontlinie gestuurd om te sneuvelen. Maar wie was deze Oeria eigenlijk? Tenach vermeldt hier niets over, maar de mondelinge leer doet een boekje over hem open. Oeria was een rebel die in opstand kwam tegen liet kniingschap van David. Maimonides vermeldt in zijn codex onder Hilchot Melachim (wetsbepalingen van de koning) dat decon die rebelleert tegen een koning die in Gods opdracht door een profeet is aangesteld, de doodstraf verdient. Subtiel staat dit ook aangeduid in de tenach-tekst zelf.

Toen Oeria tegenover David verantwoordde waarom hij niet naar huis was gegaan, deed hij een fatale verspreking: hij noemde Joav zijn heer (II Samuel 11 : 11) die verwierp daarmee de autoriteit van David. Deze verspreking kwam niet uit de lucht vallen. Oeria had het koningschap van David al vaker afgewezen. Hij weigerde Davids opdrachten uit te voeren. David had het recht hem ter dood te laten veroordelen maar deed dit niet. Voor Oeria zou het eervoller zijn op het slagveld als held te sneuvelen. Ook Batsheva zou ernstig in verlegenheid zijn gebracht hij een openbare terechtstelling, als ex-vrouw van een rebel zou dit haar naam beïnvloeden.

De terechtwijzing van Nathan was niet meteen gerechtvaardigd. Zijn bestraffing verpakte hij in een parabel over een rijke man die het enige lammetje van zijn arme buurman wegnam voor zijn gasten. Koning David werd kwaad en veroordeelde de rijk-aard uit de parabel ter dood. Een merkwaardig vonnis. Nergens in de tora staat de doodstraf op diefstal. Maar Nathan en David discussieerden op heel ander niveau.

Moreel voorbeeld

Nathan beschuldigde David niet van moord of overspel omdat er in juridische zin iets zou zijn misdreven. De profeet Nathan wees David echter op een moreel vergrijp, een vergrijp niet in juridische, maar in religieuze zin. David geeft dit volmondig toe: 'Ik heb tegen God gezondigd' (II Samuel 12 13). Maar niet in de intermenselijke sfeer. Nathan verweet David zijn naam als joodse koning in opspraak te hebben gebracht (II Samuel 12 : 14). Iedereen die van deze affaire zal horen, zal koning David niet het voordeel van de twijfel gunnen. David heeft zijn goede naam te grabbel gegooit. Het is een chiloel haSjoem, een ontwijding van Gods naam, als men zich zal afvragen hoe God

ooit zo'n koning heeft kunnen aanrekenen over Israël. Dit is een religieus vergrijp, waarover alleen God vergiffenis kan schenken. David toonde berouw en God vergaf hem zijn misdaad ter plekke (II Samuel 12 : 13).

Ook Nathan wist, dat David naai juridische criteria niets verkeerd had gedaan. Nathan sprak David aan op zijn status als joodse koning, als moreel voorbeeld voor zijn volk. In dit kader was David fout geweest al was het maar vanwege de indruk naar huiten, een indruk die inderdaad wordt gewekt door een letterlijke tekstvertaling.

Tot zover ons citaat uit het NIW. Het is niet alleen de ons niet nader bekende auteur, maar een lange joodse traditie – de talmud – die een dergelijke 'exegese' (tussen aanhalingstekens) steunt. Als dit Bijbel-uitleg mag heten...

We geven het door opdat de lezer moge weten dat tussen ons en de Joden niet alleen het Nieuwe maar evenzeer het Oude Testament in geding is. Met zo'n uitleg verbaast ons dat niet. Want het is niet incidenteel, maar slechts een van talloze stalen van Bijbel-uitleg die door de joodse traditie worden gedekt. We gaan er nu niet verder op in. Waar nodig komen wij er op terug. Nu is het woord aan ons voor een Schriftgelovig commentaar en wel in die vorm dat wij – eerbiedig – onze vragen stellen bij lezing van 2 Samuel 11 en 12.

1. Een kettingvorming van zonden

Die ontmoeten we hier inderdaad. Onze vraag is: Wat is de eerste schalm in de noodlottige keten?

Dat 'David bleef in Jeruzalem'? Dat is inderdaad opgemerkt en men leest dan die woorden tegen de achtergrond van het begin van dit vers 'ten tijde, dat de koningen plegen ten strijde te trekken' en knoopt daar een beschouwing aan vast over ledigheid die des duivels oorkussen is e.d. Zonder de waarheid van het laatste gezegde te bestrijden, vragen we of wij dat hier in dit geval zonder meer mogen toepassen. Volgt uit Davids niet ten strijde trekken dat hij de tijd in ledigheid heeft doorgebracht? Het ainkt van koning houdt meer in dan oorlogvoeren. Bovendien is David in deze jaren waarschijnlijk reeds een beginnend vijftiger geweest. Wanneer we de chronologie van zijn oorlogen zuiver inschatten, is het welgemeend advies van zijn dienaren uit 2 Samuel 21 : 15-17 'Gij zult niet meer met ons ten strijde trekken, opdat gij de lamp van Israël niet uitblust' *dān al* gegeven. Die episoden gaan aan die van onze hoofdstukken vooraf.'

Of moeten we de windcling op het dak van liet paleis als eerste schalm in de keten beschouwen? Weer zeggen wij: De koning heeft er de gelegenheid voor. Wat belet hem? Wat is daarin billikeiwijze te misprijzen? Want of hij met dit bepaalde doel naar het dak is gegaan, daarvan weet de Schrift niets. Wij voor ons denken van niet. David is niet wat we noemen het type van een 'gluurder' waar men af en toe van leest in de krant.

Anders wordt liet natuurlijk wanneer ineens zijn oog valt op die gestalte – die vrouw – daar ergens beneden die

' bezig is zich te baden'. Nu komen de vragen loa. Wie treft in zo'n geval de blaam? De vrouw? Dooi de planrs waar zij zich zo vertoonde waar een vrouw met enig fatsoen zich zo niet zal laten zien? De vraag is met ja beantwoord.² En op een eigenaardige manier verder uitgewerkt. Anders dan roman en film die op hun manier met dit 'dankbaar' gegeven aan de haal zijn gegaan. Weer moeten we opmerken dat de Schrift er niet van weet; in ieder geval er over zwijgt. Het verslag in 2 Samuël 11 is zo dat het gebeuren geheel voor verantwoordelijkheid van David komt.

Mei hei zien is David niet tevreden. Zichzelf bevredigen ligt buiten het gezichtsveld van een man als David, althans wat wij daaronder verstaan. Zou het daarbij gebleven zijn, dan had hij gezondigd (Matteus 5 : 28), maar de schadelijke werking van de zonde was beperkt tot eigen leven. Het huwelijk van deze zeer schone vrouw, een Israëlietische, en haar Hetietische man was dan intact gebleven. Over David eri zijn vele huwelijken – en relaties – spreken wij dan nog niet. Maar de profeet Nathan raakt dat onderwerp in dit verband wel aan (12 : 8) en dan tnt onze verbazing in het licht van een door God aan hem verleende gunst. Waarom de door hem gepleegde echtbreuk hem zoveel te zwaarder wordt aangerekend. Want echtbreuk was het. Alle joodse spitsvondige exegese ten spijt. Daarover spreekt de Oudtestamentische wet haar duidelijke veroordeling uit. Lev. 20 : 10 en Deut. 22 : 22. Laten we niet vergeten dat David, nieuwsgierig geworden, over de status van de vrouw nauwkeurig wordt geïnformeerd (11 : 3). Wat de Oudtest. wetgeving de man ook permitteert mei betrekking tot het hebben van twee of meer vrouwen (Deut. 21 : 15-17). hier wordt hem een halt toegeroepen.

Maar David, de koning, weet van geen halthouden meer. Nu rijgt zich de ene schalm aan de andere van de noodlottige, of beter, zondige keten. In weerwil van de informatie gunt de door felle begerte voortgedreven David zich geen rust voor hij die vrouw in zijn bezit heeft oin met haar zijn wil te doen; zich aan haar te bevredigen. Wat principieel geen verschil maakt met wat men onder ons zelfbevrediging noemt. Want hier rijst de vraag hoe Batseba zelf hierover heeft gedacht: hoe zij dit heeft ondergaan. Was deze gewone vrouw uit Israël dan als weke was in de handen van de heer van zijn land en onderdanen? Had zij niei moeten weigeren op de avances van David iii te gaan? Hier is een voorbeeld van een collisie van plichten. Als die er tenminste is.

David bevredigt zich. De gevolgen blijven niet uit, en de koning wordt daarvan iii kennis gesteld. Ze 'liet David weren: "Ik hen zwanger".' Ongewenst zwanger, nemen wij aan. Men zou kunnen zeggen dat het David 'eert' dat hij haar nu niet van zich afstoot, met een: 'Wat gaat mij dat aan?' Maar de 'eet' is weg. Helemaal is die weg als we letten op de nu geïnsceneerde 'cover-up', die deze weerzinwekkende historie nog weerzinwekkender maakt. Het ene kwaad roept het andere op.

Want of Uria nu met vriendelijke woorden wordt bewo-

gen naar zijn huis te gaan en zijn vrouw, (Het 'wassen van zijn voeten' kan een zinspelings bejatten op wal na-vid in dit geval van hem verwachtte – het geschonden huwelijk moel voor het oog intact blijven – en we kuncii ons niet anders voorstellen dan dat Uria begrijpt waar de koning op doelt.) of dat David hem dronken maakt, het spelletje dat de koning hier speelt met een van zijn onderdanen – en wat voor een? Een van de dertig helden? – is weerzinwekkend. Maar nuchter of 'drunken' Uria weigert het spel mee te spelen. Dit weerstreven van zijn koning maakt hem in onze ogen niet tot een rebel zoals de goedkope joodse exegese het voorstelt. Het siert Uria. Een koning mag niet alles van zijn onderdanen verlangen. Aan iedere ambtsbediening zijn er grenzen. Alleen bezeugelt het zijn lot, d.w.z. zijn vonnis. Een doodvonnis dat niet rechtstreeks door de beul maar langs een omweg op het slagveld wordt voltrokken. Voor die uiterste maatregel schrikt de koning niet terug.

Dat inoet ons doen huiveren voor het karakter, de aard van de zonden tegen het zevende gebod. Hier kan de passie zo hevig worden. dat men nergens meer voor staal. Wat op zich een gave Gods is wordt in de greep van de zonde een dodelijk wapen.

Generaal Joab werkt mee. Dat werpt nog eens weer nieuwe vragen op over een figuur met wie wij toch al onze moeite hebben: een louche figuur. Een nagel aan Dnvids doodkist. En die wordt nu in het geheim in vertrouwen genomen. De in deze geschiedenis dominante David maakt zichzelf tot weke was in de handen van zijn generaal. Wat heeft die er wel van gedacht? Hij speelt hel spel mee. Hij heeft weer een troef meer tegen de koning in handen. 'Als David wat aan te inerken heeft, zeg dan maar: "Ook uw knecht, de Hethiet Uria, is dood"'. Dan komt hij wel tot andere gedachten.'

Zie daar in grote trekken de inhoud van hoofdstuk 11. Een hoofdstuk uit de Bijbel. En geen stukje uit de schandaalpers. En het verhaal loopt niet over een verder onbekende Ieviet zoals we aan het einde van het boek Richteren een paar ontmoeten, en niet over de richter Simson. maar over een koning. Over David wiens regering we een top in de historie hebben genoemd.

Een rop is liet geweest. Maar boven op de top staren wij in een afgrond van boosheid en doortraptheid, die we bij deze man, gezien wat ons van vroegere geschiedenissen bekend is, niet zouden hebben verwacht. Hoe geestelijk sterk stond hij in de dagen dat hij moest vluchten voor Saul!

Niet dat wij t.a.v. David geen andere vragen hebben (b.v. de behandeling van de krijgsgevangenen (2 Sam. 8 : 2). Of Mefibosjet (2 Sam. 9), maar dit is de zwarte bladzijde uit zijn levensboek.³ Maai het boek de Bijbel is geen aanschakeling van biografieën. Deze gebeurtenissen gaan fungeren in de heilsgeschiedenis. Ze worden ingelast en ingepast in de geschiedenis der Godsopenbaring. Bekijken wij het wel eeni van die kant?

In hoofdstuk V, par. 4 van de Dordtse Leerregels, wordt naar deze historie verwezen in het kader van de volhar-

ding der heiligen. Zo diep kunnen Gods kinderen, David en Petrus, vallet. Dan gaat het over de heilsorde, zoals die in het leven van de gelovigen stap voor stap gerealiseerd wordt. In dit artikel is onze aandacht gericht op de *heilshistorie*. In die heilsgeschiedenis verschijnt de droeve val van David niet als een illustratie hoe het met Gods kinderen kan lopen. Maar **wat** is hei dan? Ja, hoe zullen we dat otider woorden brengen? Hoe anders dan dat wij, om te beginnen, dit zien als een stadium, een fase, waar het volk en zijn koning klaarblijkelijk, doorheen hebben moeten gaan.

Moeten? Durven wij hier het woord *moeten* te gebruiken? De lezer zal begrijpen dat wij niet over *moeten* spreken in de zin van *behoren* (Duits; collen; Engels: ought to, should). We denken hij moeten aan: het heeft blijkbaar niet anders gekund. Met grote schroom spreken wij het woord uit. Ook dit – d.w.z. deze schanddaden en wandaden hebben in Gods ondoorgroendelijke wijsheid blijkbaar toeren passeren in het leven van een koning, die de HERE elders de man naar zijn hart noemt. Passeren onder het volk, dat het volk van zijn keuze is. Zijn kerk van die tijden.

We spreken niet schroom. Het is onbegrijpelijk voor ons. Dat zal het wel blijven want mensen zien niet zoals de HERE ziet. Om iets te noemen. Wij redeneren vanuit de wet. Dat is goed. Wij zetten onze beschouwingen op vanuit de ethiek. Wie zal dat bekritisieren? God heeft zijn getuigenis gegeven als regel om naar te leven.

Maar er is *meer* dan Ethiek. De wet staat in de Bijbel toch al in het kader van de geschiedenis. Van de zich openbarende God die tot de mens komt met zijn beloften en zijn eisen. En de dreiging van het verbond. De God die weet wat Hij begint en niet wie Hij begint. Hij wist dat wij zondaren waren. Een heel pakket zonde wordt ingecalculeerd als de HERE het verbond der genade sluit. En over het verbond is geen zinnig woord te zeggen zondes de *Borg*, Jezus Christus.

Die moeten wij achter en hoven David zien. David, wiens driften en hartstochten hier worden blootgelegd, met een zo grote openheid dat hij onzes inziens voorgoed is getekend.

Maar laten wij niet vergeten, welk een opgang deze man had gekend. Wat een beloften het bewind van deze rechtvaardige heeft ingehouden. Beloften die ook zijn vervuld. Die vervulling toen was Gods werk.

En dan ineens die val! Hoe bestaat het?, vragen wij die alles toch wel heel erg menselijk berien. Ook als het gaat over kerk en koninkrijk Gods. Hoe kan God dit toelaten? Ja, dat is een vraag die ons, doorvragend, terugleidt naar de eerste val van de eerste mens, welke in het geheel van Gods Raad eeu nog groter raadsel is. Rij David geldt nog meer dan bij Adam: God weet wat van zijn maaksel is te wachten. Nu is het maaksel in zonde ontvangen en in ongerechtigheid geboren. En, die is een algemene uitspraak. We moeten ook in rekening brengen dat wij David van aanzien niet hebben gekend zoals wij onszelf en onze tijdgenoten kennen. Wellicht hadden wij trekken of trek-

jes ontdekt die ons te denken gaven. Maar God waagt het met deze man. En wagen is hier geen 'waagstuk van mensen': 'I kan goed gaan, maar ook verkeerd.

David valt. En zijn val is groot. Om de persoon. En de effecten die het doen en laten van een koning op de mensen heeft. Vergelijk maar ons eigen koiinklijk huis en **wat** erover geschreven wordt.

In de concatenatie van zonden – *zonden!* – is de God der genade bezig een draad af te wikkelen, die Hem niet ontglippen zal. Niet in het geval van Job die getuigt: 'Ik had met mijn ogen een verbond gesloten, hoe zou ik dan een maagd hebben aangezien?' En Iroe zwaar is deze man uit Uz beproefd! En niet in het geval van David, die zoveel vrouwen heeft aangezien – en van zijn God gekregen en nog wel meer had kunnen krijgen (2 Sam. 12 : 8) en die desondanks op dit putit en dan op veel andere punten, valt. Mensen denken: Moet de HERE hem maar niet afschrijven? Is hij nog wel te handhaven? Is de zaak van God geen onherstelbare schade toegebracht? Als het onze zaak **was**, zouden we antwoorden met een volmondig Ja! Vandaag oefent de Kerk zo de censuur. Dat is goed. In de censuur is de mogelijkheid van wederkeer en wederopneming opengelaten. Zo oefent de HERE aan David zijn censuur. Door alles heen houdt Hij de draad vast. De draad van de levensloop van David zijn kind. Het is niet onze zaak, maar 's HEREN zaak, door Hem zo geleid dat de Boze ontzaglijk veel kansen krijgt... en verliest.

Dit artikel wordt in het volgende nummer voortgezet.

H.M. Ohmann

¹ Vgl. C.J. Goslinga, *Het Tweede Boek Samuel in C.O.T.*, 395/6.

² D. van Maanen, *Koning David, leven en regering van de man naar Gods hart* (BBB), Baarn z.j., 118-120. Van Maanen dicht Batscha het verlangen toe moeder van de Messias te willen worden.

³ I Koningen 15 : 5: 'Omdat David gedaan had wat recht is in de ogen der HEREN, en zolang hij leefde niet was afgeweken van iets, dat Hij hem geboden had, behalve in de zaak van de Hethiet Uria.'

TIMOTEUS KOMT OP VERHAAL

'Gedenk, dat Jezus Christus uit de doden is opgewekt uit het geslacht van David, naar mijn evangelie...'

'...immers, indien wij met Hem gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven.'

2 Timoteus 2 : 8 en 11

Timoteus had het moeilijk. Dat zat 'm niet zozeer in zijn aard. Hij moest zijn werk doen in zware omstandigheden. Zowel in dit als in het vierde hoofdstuk wordt gesproken van 'lijden'.

En nu wil Paulus hem bemoedigen.

In onze tijd had Timoteus lic advies kunnen krijgen om eens 'in de West' op verhaal te komen'.

Doet Paulus hier niet iets soortgelijks? Hij herinnert immers aan het oude verhaal van de opstanding van de mens Jezus. En hij vraagt Timoteus om terug te denken aan dit verhaal, zoals Paulus hem verteld heeft. Zijn vertelling **was** toch evangelie. Zo kwam dat oude verhaal weer tot leven en werd genezende kracht gegeven. Zo kwam de luisteraar tot leven. Dat wil zeggen hij herkende zichzelf in het verhaal. En toen hij in de gestalte van Jezus zichzelf zag sterven en weer opstaan, ervoer hij dat er een innerlijk-ontwikkeling op gang kwam die hem zou helpen in de strijd van het geloof.

We moeten de zogenaamd narratieve theologie¹ iifwijzen. De Bijbel wil anders worden gelezen en verstaan.

Toch zijn we best wel wat jaloers op de luisterdichtheid van de narratieve prediking. En als gereformeerde predikanten met elkaar willen spreken over 'Heilshistorie in de hedendaagse prediking' (zie het ND van 23 september 1991, blz. 2) dan zal er zeker getuigd worden van de moeite rond de verstaanbaarheid van deze prediking. Valt er dan toch nog wat van de narratieve prediking te leren?

We leren van Paulus, dat hij maar niet een oud verhaal weer tot leven doet komen. Dat blijkt reeds uit de vertaling. De nadruk moet niet liggen op het feit van de opstanding, '...maar op de daardoor ingetreden altijd durende toestand. Jezus Christus is nu de levende, die de dood voor eeuwig achter en onder zich heeft'.

Dit reeds verhindert Timoteus het verhaal van Jezus zo te lezen, dat hij zichzelf daarin herkent. En ook vervolgens zijn de toevoegingen 'uit het geslacht van David' en 'naar mijn evangelie' krachtige argumenten tegen de narratieve theologie. Wat heb je aan een levendig verhaal als het ons niet vertelt de geschiedenis van de Levende!

En hier is de herinnering aan Hem, welke Timoteus moet zal hebben gegeven om te lijden 'als een goed soldaat van

Christus Jezus' (2 : 3).

Toch mag het ons niet ontgaan, dat de herinnering aan de Opgestane wordt gekoppeld aan de vermelding van de opstanding. Ik bedoel maar: het verhaal moet wel worden verteld! En laat het een levendig verhaal zijn. En laat men daardoor op verhaal mogen komen.

Er zijn er die klagen over de hedendaagse prediking. Deze zou te weinig bezielend zijn. De dominees worden opgeroepen om zo te preken, dat het de mensen raakt en in beweging zet. De dominees up hun beurt klagen, dat men niet naar alle prediking meer luisteren wil. Het moet eenvoudig, snel te begrijpen en direct aanspreekbaar zijn. En dominees die daarnaar het oor lenen komen in de verleiding om bijbelteksten te kiezen, die direct toepasbaar zijn. En ja, dan dreig je zomaar voorbij te gaan aan de aloude Bijbelse geschiedenis. Misschien is het gespreks-onderwerp van de jongstleden gehouden predikantenconferentie daarom wel te bezien als een waarschuwing... Heilshistorie in de hedendaagse prediking!!

We horen daarin het indringende advies van de oude apostel tot de jonge evangelist. Daardoor zal Timoteus zelf zijn geraakt en gemobiliseerd. En hoe! Immers, meer dan 'jezelf herkennen in een symboolgestalte van de Bijbelse geschiedenis' is jezelf vinden in Christus, die is dood geweest en, zie. Hij leeft en dus ook ik ben met Hem gestorven, en zal ook met Hem leven!

In dit artikel werd gebruik gemaakt van:

De Reformatie van 28 sept.

Nico ter Linden in *Trouw*, 23 september 1991, blz. 7.

C. Bouma in het bekende Bottenburgcommentaar, IX, blz. 277.

De Reformatie, jrg. 66, blz. 637.

G. Zomer Jzn.

¹ Theologie waarin lic vertellende element centraal staat en niet van belang is of de bijbelse verhalen echt gebeurd zijn.

ACHTER DE COULISSEN VAN DE VU IV (slot)

We komen tot een afsluiting van de bespreking van het boek van dr.

J. Stellingwerff *De VU na Kuiper, een vervolg op zijn boek Kuiper en de VU,*

Eerst schetsten we het uitgangspunt van de schrijver. Vervolgens bekeken we kritisch zijn kritiek op Kuiper, die we onbillijk achtten.

Daarna gingen we nader in op wat hij over de ontwikkelingen aan de VU te berde bracht.

Daarbij bleek ons welke grote rol de theologen aan de VU hebben gespeeld in de geschiedenis die tot de Vrijmaking leidde. We zagen hoe onderscheiden synoden van de gereformeerde kerken een autoritaire rol gingen spelen, die een scheuring steeds dichterbij brachten. We zijn nu tot het slot van dit kerkelijk drama gekomen, dat zijn bittere gevolgen tot in onze tijd doet voelen.

Synode tijdens geestelijke terreur

Aldus typeert Stellingwerff de synode die op 26 mei 1942 samenkwam. Hij onderbouwt dit aldus: 'In die tijd werden de officieren opnieuw in krijgsgevangenschap weggevoerd, onder hen de VU-docent dr. G.H.A. Grosheide, de zoon van F.W. Grosheide, die eerst onderdook, maar later werd gepakt. Een groot aantal verzetsstrijders werd toen geëxecuteerd, onder hen op 3 mei 1942 ook Jijn Woltjer, een kleinzoon van prof. I. Woltjer. Ondanks deze geestelijke terreur riep het moderamen de synode op 26 mei 1942 bijeen voor de behandeling der meningsverschillen' (11.311, 312).

We zagen de vorige week al met welk een klein verschil in stemmen de synode de behandeling van deze meningsverschillen doordreef, tegen de wens van twee derde van alle kerkleden in.

Belangrijk is het in dit verband kennis te nemen van een brief van K. Schilder d.d. 26 mei 1942, die Stellingwerff wel vermeldt, maar niet weergeeft. Deze brief, die ik via vriendschappelijke bemiddeling uit het archief van de synode mocht ontvangen, geeft de toenmalige situatie goed weer.

Schilder motiveert hierin, waarom hij aan de behandeling

van de meningsverschillen niet zal deelnemen. Veel hoogleraren die als prae-adviseur de synode zouden moeten dienen waren of gevangen genomen of verhinderd te komen.

Hij schrijft dan: 'Ik wijs U erop, dat Uw synode nalaat, te bewijzen, dat zij met haar eigen Hogeschool even sterk rekent als met de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit'. Van Kampen zijn slechts twee en van Amsterdam wel acht hoogleraren in staat in volle vrijheid mee te werken. Hij acht dit onbillijk, 'waar het zaken van de leer betreft, en waar de beschuldigende partij in 1936 juist aan de Theol. Faculteit der V.U. met name te vinden was'. Hij vervolgt dan: 'Voorts wijs ik erop, en dit bij herhaling, dat mijn respect voor de kerken, en tenslotte ook voor mijzelf, die in een tweetal der onderdeelen van het rapport der vijf van de zeven deputaten van de Amsterdamse synode ben gerangschikt onder degenen, die onschriftuurlijke leringen verkondigen, en (dit voeg ik er aan toe), die wat zij onschriftuurlijk noemen, van plan ben, te blijven leeren, mij verhindert met de desbetreffende zaken in een heel of half duister met U weg te schuilen. Ook het respect voor anderen, die mede betrokken zijn geworden in openbare beschuldigingen, verbiedt mij zulks. Indien hetzij door mijzelf, hetzij door anderen, onschriftuurlijke, van de confessie afvoerende of ermee strijdende leringen worden verbreid, dient openlijk en onder overlegging van volledig bewijsmateriaal hiertegen te worden opgetreden. Ik verlang geen positie aan Uw eigen Hogeschool, die door heimelijke oppositie wordt ondermijnd: ik verlang evenmin verdragen te worden, als men door niet-openbare behandeling het belang der kerken uit het oog verliest'.

Daarom kan Schilder geen genoegen nemen met niet-openbare behandeling door de synode. Hij wijst op een uitspraak van prof. Aalders in 1936: zij, die nieuwe gevoelens in de kerken indragen, moesten er juist prijs op stellen, als niet ze wilde toetsen. Hij vervolgt: 'Ik mag thans in 1942 stellen; zij die beschuldigingen hebben geuit, moesten er prijs op stellen, deze ter toetsing in het openbaar te helpen geven'.

Verder wijst Schilder erop dat leringen à la Abraham Kuiper die in de dagen voor en na de vereniging van 1892 waren aangevochten (vooral inzake de gronden voor de kinderdoop, W.G.d.V.), nu als alleen-gereformeerd worden aangediend. Daarmee vecht men het dogmatisch onderwijs te Kampen aan. Daarom behoudt hij zich het recht voor, zich hieraan niet te conformeren. 'Het recht ook van zich niet te conformeren, en daarin door Uw synode en haar moderamen minstens evenzeer ont-

zien te worden, als de hoogleeraren der V.U. ontzien zijn. toen zij zich niet conformeerden aan de besluiten van 1936 inzake de N.S.B. en C.D.U.' We wezen daarop al eerder. In betreurenswaardigheid die alles overtreft, griet *lier Schilder als onrecht dat M.H. Kuiper over stelselmatische obstructie heeft geschreven en het absolute schrijfverbod dat Schilder door de Duitsers is opgelegd niet zegt te geloven. Daarmee is volgens hem het element der cerlijkheid in woord en geschrift in geding gebracht. En dit venijn wordt ook door anderen ingedruppeld in het bewustzijn van de kerken.*

Hij wijst erop dat er grenzen zijn in het aantasten van iemands *ambtelijke* eer. Ook al zou de synode het besluit tot behandeling van de meningsverschillen buiten werking stellen, en zo de weg tot medewerking voor hem weer open stellen, dan kan hij wegens deze openlijke aantijging Kuiper niet de hand reiken. Hij vervolgt: 'Tenslotte: onder dit alles heb ik bedacht, en beden ik, dat het één dag na Pinksteren is. Moge de Heilige Geest onze keiketi voor verdere vciloochening van den ernst der kerkelijke handelingen bewaren'. Met een verwijzing naar de bergrede inzake Christus over 'ja en nee' verzoekt Schilder de synode naar aanleiding van vele kerkelijke verzoeken zich daarvan rekenschap te geven. Het is zijn oprechte wens dat ze zich terug laat leiden naar dit klimaat van de bergrede. Dan zal hij zich gaarne weer bij haar voegen.

De leeruitspraken doorgezet

Het mochi allemaal niet haten. Op 27 mei 1942 nam de synode het besluit de zaak der meningsverschillen in geheime zitting te behandelen. Ruiten de kerken om in behandeling genomen, tegen de wil van de kerken doorgedreven en buiten de kerken om afgehandeld. Dit werd voor prof. Vollenhoven reden om zich van verdere medewerking te onthouden. Hij stelde zich voor de synode beschikhaar, 'doch op voorwaarde, dat de behandeling van deze punten alsnog wordt aangehouden tot een tijdstip, waarop het mogelijk zal zijn deze zaken naar recht, dus mede publiek in den vollen zin van het woord, af te doen'. Maar ook tlt mocht niet helpen.

Op 8 juni 1942 kwam de synode tot leeruitspraken die wegens hun bindend karakter een wig in de kerken drev en tot Vrijmaking leidden.

Hei heeft geen zin de geschiedenis nog breed np te halen. Dit is vaak genoeg gebeurd. Aanvankelijk was er opluchting, omdat niemand leek veroordeeld te zijn. Maar daarop kwam een Toelichting van synodewege, waaruit bleek dat de leeruitspraken inzake verbond en doop geheel en al het standpunt vair Abraham Kuiper bedoelden vast te leggen, namelijk dat alleen van een echte en volle doop gesproken kon worden bij hen, die op het moment van de doop wedergeboren waren. Onderscheid werd gemaakt tussen een uitwendig en inwendig verbond. De doop zou een verzegeling zijn van de inwendige en aanwezige wedergehoorte. Dus geen zegel op Gods verbond voor alle gedoopten, maar een zegel op het geloof van de uitverko-

ren dopeling.

Toen het hiertegen bezwaren uit de kerken rcgende, liet de synode een prae-advies opstellen, waarin gesteld werd dat de doop inwendige aanwezige genade verzegelde en anders niet als een echte doop kon worden aangemerkt. Dit geschrift werd aan de bezwaarden toegezonden, waarbij de synode de verwachting uitsprak dat zij door de hierin naar voren gebrachte argumenten overtuigd zouden worden. Het was bedoeld als olie op het water, het werd olie op het vuur.

Advies van Schilder aan de synode

We kunnen de verdere ontwikkelingen hier niet schetsen. Stellingwerff geeft brede informatie over samenkomsten van de bezwaarden te Amersfoort, waarbij Vollenhoven de leiding had. Wat daar allemaal besproken en besloten werd hopen we het licht te doen zien in de uitgave van de correspondentie tussen Schilder en Vollenhoven, die we al aangekondigd hebben.

We wijzen er nu nog op dat op 22 juni 1943 een nieuwe synode te Utrecht bijeen kwam, die alle bezwaren tegen de leeruitspraken afwees.

Om in deze situatie redding en ontspanning te brengen gaf Schilder aan haar het volgende advies: 'De synode spreekt uit te kunnen verstaan, dat bij velen het bezwaar leeft, dat de tijd voor genoegzame bestudeering van bezwaarschriften en prae-advies ontbroken heeft door allerlei oorzaak: alsmede het bezwaar dat uit inhoud en nadere bespreking van bezwaarschriften en prae-advies gebleken is, dat daarbij vraagstukken aan de orde gekomen zijn, welke in hei huidige stadium in eenige vaststelling van een kerkelijk dogma geenszins een oplossing konden verlangen; dat zij, mede door waarheid den vrede te dienen, bereid is aan zulk bezwaar tegemoet te komen'. Uit advies werd door ds. D. van Dijk als voorstel ingediend, niaar niet aangenomen. Een deel hiervan wordt door Stellingwerff weergegeven (II, 325), maar niet het slot: 'en dat zij daarom voor wat de kerkelijke examina betreft, besluit terug te keeren tot den toestand van vóór 1942, zulks onder inwachting van den tijd, waarin door alle betrokkenen op voet van gelijkheid contact mei de minden: vergaderingen alsnog kan worden verkregen en de in geding zijnde vraagstukken succesievelijk langs den kerkelijken weg kunnen worden in bespreking gegeven'.

De synode had nainelijk al eerder uitgesproken dat kandidaten die toegang tot de kansel vroegen instemming met de leeruitspraken van 1942 moesten betuigen (art. 260 Acta synode Utrecht). Dit werd tot alle kerkleden uitgebreid, toen de synode uitsprak, dat in onze kerken niets mag worden geleerd, dat met de betrokken leeruitspraken niet ten volle in overeenstemming ia.

De binding voor ambtsdragers en gemeenteleden was dus zo absoluut als mogelijk is. Daarom verklaarde Schilder in zijn boven vermelde – verder gematigde – brief: 'Blijft de onderteekeningseisch gehandhaafd, dan is de leerling geworpen'.

Schorsing en afzetting van Schilder

Welnu, de eis bleef gehandhaafd en de teerling was geworpen. Dit gebeurde eind 1943. Op 23 maart 1944 werd Schilder geschorst als hoogleraar en emeritus-predikant.

Stellingwerff geeft de weg die daarheen voerde breed weer. De synode had aan Schilden vijf vragen gesteld, die hij categorisch moest beantwoorden, dus alleen maas met: ja of nee.

Moe gespannen en vertroebeld de situatie was blijkt uit wat Schilder in die tijd aan Vollenhoven schreef. Stellingwerff vermeldt dit: 'Zijn vrouw, schreef hij aan Vollenhoven, woonde toen naast J. Ridderbos, maar prof. G.M. den Hartogh, die enkele huizen verderop woonde, had de brief van de synode door de pedel bij haar laten bezorgen' (II, 330).

Schilder had in een gesloten envelop een vijfvoudig 'nee' op de gestelde vragen laten horen, maar vroeg de synode deze brief niet te openen en hem eerst in de gelegenheid te stellen schriftelijk uiteen te zetten, waarom hij deze vragen niet zonder meer met 'ja' of 'nee' kon beantwoorden. De synode ging hierop niet in, opende de envelop en schorste Schilder.

Op 20 maart schreef Vollenhoven, mede namens dr. Dam, prof. Dooyeweerd en dr. Van 't Veer, dat zij het antwoord van Schilder aan de synode in grote trekken waardig en juist vonden, maar dat het iets meer tegemoetkomend had kunnen zijn. Breed gingen zijn correspondenten in op de zaak dat de synode met voorbijgang van de kerk van Rotterdam-Delfshaven hem ook geschorst had als emeritus-predikant. Dit was volkomen in strijd met het gereformeerde kerrecht en daarop zou men de kerken moeten wijzen om ze te activeren.

Her Amersfoortse comité, al eerder genoemd, kwam in spoedzitting bijeen. Het schreef aan Schilder: 'Wij zijn samengekomen op grond van de overtuiging, dat W ernstig onrecht is geschied, en dat het in het belang der kerken zelve is dat dit zoo mogelijk ongedaan gemaakt wordt. Wij hebben ons dan ook voorgenomen alles te doen wat kan en mag om in de situatie van onze kerken verbetering te brengen' (II, 332).

Hoeveel mensen er ook bijeenkwamen en welke plannen ook werden geopperd, het mocht alles niet baten. Op 3 augustus 1944 volgde de afzetting van Schilder.

Op 5 juni, een dag voor de invasie van de geallieerden in Normandië, schreven Dooyeweerd en Vollenhoven een voornaam en gedegen stuk aan de synode inzake de schorsing van Schilder. Ze eindigden aldus: 'Onze conclusie kan dus geen andere zijn dan dat de schorsing van Prof. Schilder over de geheele linie in strijd moet worden geacht met de grondslagen onzer kerken-orde en zoo spoedig mogelijk dient te worden opgeheven'.

Toen de synode opnieuw op 22 juni vergaderde werd dit stuk niet eens afzonderlijk vermeld. Het kwaad was ten-volle besloten. Wat wilde men ook met adviseurs als prof. Grosheide, eens door Schilder een man genoemd voor wie hij 'een haast onbegrensd respect' bezat om zijn wetenschap en christen-zijn¹, die vlak voor Schilders schor-

sing de kerkorde 'een stel losse besluiten van vroegere synodes' noemde 'waaraan geen enkele synode gebonden was' (II, 405). De willekeur en de hiërarchie ten top.

Het Amersfoortse comité

De Amersfoortse kring had al eerder verdeeld gereageerd op de schorsing van Schilder. Een deel van de vergadering wilde zich vrijmaken van de synodebeslissingen. Anderen betoogden dat dan 'de rest van ons een midden-groep wordt die met onmacht geslagen is. Wij zitten diep in het moeras, maar om in deze situatie de kerken te verlaten is niet verantwoord' (II, 333).

Op 25 april werd namens dit comité nog een bezoek aan Schilder gebracht. De dag daarna schreef deze aan Dooyeweerd: 'Wie onrecht ziet, moet daartegen opkomen, zonder rechts of links te zien. Tenslotte is dat de beste tactiek, ook al gaat men er zelf hij ten onder, zoveel het vleesch aangaat'.

Na de afzetting van Schilder vond op 8 augustus de laatste vergadering van het Amersfoortse comité plaats. Daarop werd meegedeeld dat op 11 augustus een landelijke vergadering was uitgeschreven. Verteld werd dat Schilder een stuk in overweging had 'dat aan de vergadering zal worden voorgelegd, een soort acte van vrijmaking en wederkeer'. Dit is inderdaad ook gebeurd op de Haagse vergadering, die een ongekend aantal bezoekers uit het hele land trok. Maar nu gingen de wegen uiteen. Vollenhoven achtte dit een verkeerd optreden. Dooyeweerd noemde het een actie, die voor het forum van de geschiedenis een onherstelbare daad betekende en wilde de weg van revisie op. Stellingwerff concludeert: 'De synode had tenslotte toch nog de gezamenlijke actie van Schilder en Vollenhoven en Dooyeweerd tot reformatie van het door Abraham Kuiper gevormde gereformeerde leven gebroken' (II, 339).

Inderdaad gingen de wegen uiteen. Een smaldeel trok via de Vrijmaking verder op de weg van de noodzakelijke reformatie.

En de VU? Stellingwerff schetst de ontwikkelingen aan deze eertijds gereformeerde universiteit. Hij concludeert: 'Het ideaal van een Civitas Academica op grondslag van de gereformeerde beginselen bleek niet bereikbaar. Dit alles en een grotere openheid van geest, de toename van het aantal studenten van niet-gereformeerde afkomst en de 100% subsidie door de overheid, brachten gezamenlijk de grote veranderingen van 1960-1970 bij de VU. In die jaren werd de gereformeerde grondslag vervangen door een algemeen christelijke doelstelling' (II, 407).

Het bankroet van Kuipers ideaal werd volledig, toen bij het eeuwfeest van de VU door de rector magnificus werd gezegd dat het ontwikkelen van een christelijke wetenschap niet meer door de VU wordt gepretendeerd. Ook de auteur van dit boek neem! afscheid van Kuiper en een gereformeerde universiteit: 'Terugkeer naar het standpunt van Kuiper en Dooyeweerd lijkt niet meer mogelijk'. Gelijkschakeling met de openbare universiteiten wordt niet meer tegengegaan. 'Het ontbreekt aan perspectief om

op de oude weg voort te gaan' (II, 408).

Ontmanteling van de VU

De oprichter van de VU, Abraham Kuiper, heeft eens gebeden dat God de muren van deze universiteit omver mag halen, wanneer ze niet blijft bouwen op de grondslag van Gods Woord. Aan het eind van zijn leven toonde hij zich verontrust over allerlei ontwikkelingen aan zijn stichting, ook wat het leven van de studenten betreft.

Helaas moeten we constateren dat van binnen uit deze universiteit ondermijnd is en dat er niets is overgebleven van wat haar oprichters hebben voorgestaan.

Laat ik een gedicht van Kuiper mogen citeren:

Voor mij. één zucht beheerscht mijn leven,

Eén hooger drang drijft zin en ziel

En moog mij d' adem eer begeven,

Eer ik aan dien heiligen drang ontviel;

't Is om Gods heil' ge ordinantiën,

In huis en kerk, in school en staat,

Ten spilt van 's werelds remonstrantiën,

Weer vast te zetten, 't volk ten baat.

Waar Woord en Schepping van getuigt,

In 't volk zóó helder te graveeren,

Tor weer dat volk voor God zich buigt!

Ik had een wapenbroeder...

Laat ik mogen eindigen met enkele persoonlijke woorden van de in dit boek veel besproken prof. Vollenhoven.

Op 17 oktober 1932 voerde ik in het kader van mijn promotiestudie een **gesprek** met *hem*. Hij vertrouwde mij toe, dat hij er ernstig over nagedacht had met Schilder in de Vrijmaking mee te gaan, omdat hij hem kende en vertrouwde. Hij wist ook bewijzen aan te voeren dat er aan de VU tegen Schilder gekonkeld werd. Volgens hem waren de bedoelingen van Schilder zuiver, maar hij kon hem niet volgen in zijn eindeloze polemieken. Maar volgens Vollenhoven hebben de gereformeerde kerken een 'halve zelfmoord' begaan door Schilder en de zijnen uit te storen.

Ontroerend in dit gesprek was de mededeling van Vollenhoven dat hij als rector van de VU bij de begrafenis van Schilder was geweest.

Volgens diens zoon, ds. H. Vollenhoven, gebeurde dit op persoonlijke titel.

Prof. Vollenhoven vertelde daarvan: Gezien **wat** de VU aan Schilder te danken had, vond ik het gepast te gaan. Maat ik heb in de Senaat daarover opmerkingen gehad. Toen heb ik gezegd: K.S. heeft indertijd respect voor het ideaal van de VU betuigd, daarom moest ik er **bij zijn**; dat is geen punt voor bespreking in de Senaat. Vollenhoven zei aan het slot van dit gesprek: 'Door de scheiding is het kerkelijk leven bij ons verzwakt, want de besten zijn weggetrokken. De kerken hadden **zelf** niet door, wat er voor gekonkel was. Ze zijn in de fuik **van** H.H. Kuiper gelopen'.

Dit gesprek heeft mij, zoals ik al schreef, ontroerd. Vooral, omdat ik daarna kennis heb genomen van de laatste

brieven die tussen Vollenhoven en Schilder zijn gewisseld.

Op 31 oktober 1950 schreef Schilder aan Vollenhoven: 'Als je 't weten wilt ben je een van de weinigen, van wie 't mij in stille oogenblikken werkelijk *spijt*, dat het contact is afgebroken'. Aan het slot van de brief lezen we: 'Ik geloof niet, dat jij gemeen kunt zijn'.

Op 14 november 1950 antwoordde Vollenhoven onder mees aan Schilder: '*Maar* wat 'k je in den ziel zou willen branden is de nood van ons geref. volk, dat niet dan gebaat zou zijn met het herstel der samenwerking van allen die onvoorwaardelijk voor de Schrift buigen en den eisch van het cultuurmandaat zien'.

Hij eindigt: 'Ik Vlei me mei de gedachte je morgen te zien verschijnen. Maar laat me niet te lang wachten: ook ons **beider** leven is niet eindeloos en de tijden zijn hoos!'

Op 23 maart 1952 stierf Schilder en Vollenhoven war op zijn begrafenis.

Ik had een wapenbroeder...

W.G. de Vries

¹ In een brief aan Vollenhoven d.d 16 juli 1927 (Archief-Schilder)

**** Historisch besef**

De vorige week beloofde ik terug te komen op de opmerking van Bas Buchner in *Kivive* dat de jongeren in onze kerken liever voor- dan achteruit kijken. Ik noemde dit een onheilspellend dilemma. Dan wordt men voor **de** keuze geplaatst: je kijkt terug **of** je kijkt vooruit. Maar **deze** tegenstelling deugt niet en brengt, konsekwent toegepast, alleen maar onheil.

In het algemeen is het al zo, dat mensen graag weten wat hun afkomst is. Hoe moeilijk is het vaak voor geadopteerde kinderen wanneer **ze** niets van hun ouders en voorouders weten. Ze voelen zich ontworteld. Dat geldt **nog** veel sterker van de geestelijke familie, waartoe wij mogen **be**horen. Wie zou zijn familie niet willen kennen, die ons door God gegeven is? In verleden en heden. Verder kan niemand ontkennen dat we met heel ons hebben en houden rusten op de schouders van ons voorgeslacht. Bij onze geboorte treden we een **wereld** binnen, die door vorige generaties tot stand is gebracht. Het leven **is** niet pas met ons begonnen. Vandaar ook het gezegde dat we niet steeds weer het wiel hoeven uit te vinden. De bekende dichter en staatsman Willem Bilderdijk heeft dit eens aldus onder woorden gebracht:

Wat verschijne,

Wat verdwijne,

't Hangt niet aan een los geval.

In 't voorleden

Ligt hef heden;

In het nú, wat worden zal.

**** Historisch besef (2)**

In de bijbel wordt het volk van God dan ook steeds met het verleden geconfronteerd, juist met het oog op zijn taak in het heden en voor de toekomst.

Ik denk bijvoorbeeld aan wat we leren in Jozua 4 waar

God beveelt twaalf stenen uit de Jordaan te halen en die op te richten op de oever. Twaalf stenen, het getal van de kerk. Deze stenen moeten spreken tot het nageslacht: 'Wanneer uw kinderen later hun vaders vragen: Wat betekenen deze stenen? dan zult ge uw kinderen aldus inlichten: Op het droge is Israël hier door de Jordaan getrokken, omdat de Here, uw God, de wateren van de Jordaan voor u heeft doen opdrogen, totdat gij er door getrokken waart, zoals de Here, uw God gedaan heeft met de Schelfzee, die Hij voor ons heeft doen opdrogen totdat wij er door getrokken waren...' Let op dit herhaalde 'wij' en 'ons'. 'Wij' zijn door de Rode Zee en de Jordaan getrokken, voor 'ons' heeft de Here deze wateren droog gelegd. Dat moesten de kinderen eeuwen en eeuwen later nog belijden. Gods volk is een eenheid. Daarom kent ze het verleden als openbaring van het ingrijpen van God, machtig en verlossend.

Hoewel de latere generatie het zelf niet heeft meegeemaakt, toch geldt van hen dat God hen door de Rode Zee en de Jordaan heeft doen trekken.

Zo kon de dichter van Psalm 66 uitroepen: God veranderde de ree in het droge, daar verheugden wij ons in Hem? De ouders zullen tot in lengte van dagen tegen hun kinderen moeten zeggen: dat is met jullie gebeurd. Willen we de kracht van de kerk kennen: ze kent haar verleden als het getuigenis van Gods grote daden.

We leven inderdaad in een tijd waarin veel mensen geen interesse voor de geschiedenis hebben. Dat is erg. Maar het allerergste is: veel kerkleden kennen hun eigen historie niet meer, terwijl toch alles wat in de bijbel staat *onze* historie is. Het is ons overkomen, het is onze kinderen overkomen en dat moeten ze weten! Anders houden we het niet vol in het heden en raken we *ontworteld*.

Wie ook maar iets van de bijbel weet, ziet dit als een gouden draad er doorheen lopen. Denk maar aan Psalm 78: 'Hetgeen wij gehoord hebben en weten, en onze vaders ons verteld hebben, dat willen wij voor hun kinderen niet verhehlen; wij willen vertellen aan het volgende geslacht des Heren roemrijke daden, zijn kracht en de wonderen die Hij gewrocht heeft'.

Daar gaat het dilemma: achteruit dan wel vooruit kijken.

. Historisch besef (3)

Ja maar, zal men wel zeggen: dat geldt van de *bijbelse* geschiedenis. Maar dat geldt toch niet van de *kerkgeschiedenis*? In de eerste gaat het over het handelen van God. In de tweede over het handelen van mensen.

Maar ook deze tegenstelling deugt niet. We belijden al in Zondag 21 dat Christus zijn gemeente vergadert, beschermt en onderhoudt tot aan *het einde* van *de wereld*. Zijn werk houdt niet op bij de afsluiting van de canon van de bijbel. Hij werkt door en ontrolt het boek van de geschiedenis.

Groen van Prinsterer heeft dan ook de *geschiedenis* 'het vlammend schrift van de levende God' genoemd. Daarmee ontkennde hij niet dat er onderscheid bestaat tussen gewone geschiedenis, heilsgeschiedenis en kerkgeschiedenis. Maar tegelijk handhaafde hij de *eenheid* van de geschiedenis omdat deze door God beheerst wordt 'ons ten goede'. Hij schreef: 'De kern der algemeene geschiedenis ligt in de historie der algemeene christelijke kerk'. Daarom moeten we maar niet terug naar de Vrijmaking of

de dertiger jaren, maar nog veel verder. Wanneer onze kerken pas in 1944 begonnen waren, zouden we onszelf veroordelen. Wanneer we niet in de lijn van de algemene christelijke kerk zouden leven hebben we geen bestaansrecht.ecten beweren dat het pas bij hen begonnen is. De kerk van *alle* eeuwen heeft een langere adem, want ze gaat terug op het fundament van apostelen en profeten, ja ze kent Abraham als de vader van alle gelovigen. En ik hoop dat de jongelui die *Kivive* lezen zich zo op de geschiedenis van Christus' kerk betrokken weten, dat zij het zich een eer achten tot de kerk te mogen behoren, die haar verleden kent als dat van *onszelf*.

Nog steeds wordt het verbond met Abraham, Gods vriend, bevestigd van kind tot kind. Vandaar dat een boekje kon verschijnen met de uitdagende titel *Was Abraham gereformeerd*. Natuurlijk bestond deze naam in zijn tijd niet. Maar als het gaat om de kern van het gereformeerd zijn, de wezenlijke inhoud van ons geloof, dan kan op deze vraag een bevestigend antwoord komen.

Daarbij wordt uiteraard de voortgang van de heilsgeschiedenis in rekening gebracht. Maar we hebben te maken met dezelfde God en dezelfde kerk.

Kivive verlangt niet terug naar het elan van de dertiger jaren of van de Vrijmaking. We hopen wel van harte dat de jongeren die dit blad lezen het elan van de kerk van alle eeuwen mogen kennen.

Bij de herdenking van de Afscheiding in 1934 verscheen een boek met de titel *Van 's Heeren wegen*. En we mogen die wegen van de Here opmerken, nog veel verder terug in het verleden. Bij Luther en Calvijn, bij martelaren en bloedgetuigen, bij allen die het getuigenis van Jezus Christus hebben bewaard.

Daar gaat het ook in onze tijd om. De altijd actuele vraag zal zijn of wij bouwen en gebouwd worden op het fundament van apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus de hoeksteen is. Wie dat niet van de kerk waartoe hij behoort durft te zeggen, heeft zichzelf veroordeeld, met of zonder elan.

Scherp gesteld: Het mag niet onze schuld zijn, wanneer in ons dorp of onze stad levende belijders van de Christus niet tot onze kerk behoren. Zo dienen we werkend en werwend bezig te zijn.

Dat geeft het echte elan, dat we ons ingeschakeld weten in het kerkvergaderend werk van onze Heer en Heiland. Dat we als levende leden van zijn gemeente fungeren en dat we haar als bruid van Christus liefhebben. Ja zeker, een bruid met vlekken en rimpels, maar die gereinigd wordt door zijn bloed. Hij siert haar immers met de emblemen van zijn volbrachte werk. Daarom zag Johannes die kerk van zondaren als een vrouw, met de zon bekleed, met de maan onder haar voeten en een krans van twaalf sterren op haar hoofd (Openb. 12 : 1).

Ja, want Johannes zag haar 'in Christus', haar volmaakte Bruidegom. Zien wij haar evenzo? In het licht van Christus? Dan zien wij haar goed, in het perspectief van de kerk van alle eeuwen.

W.G. de Vries

¹ Zie J. Kamphuis, *De hedendaagse kritiek op de causaliteit bij Groen van Prinsterer als historicus*. Goes 1962. bl. 33.

² H.J.J. Feenstra, *Was Abraham gereformeerd?*, Ermelo 1987.

WISSELING VAN DE REDACTIE

Met ingang van 1 oktober j.l. is er een wisseling in de redactie van ons blad ingetreden. In plaats van prof. J. Kamphuis is tot de brede redactie toetgetreden drs. B. Luiten te Zwolle.

In de kernredactie is opgenomen drs. G.J. van Middelkoop te Hoevelaken. Mij komt in de plaats van ds. C.J. Smelik, die wegens drukke werkzaamheden meende te moeten terugtreden. We heten heide nieuwe redacteurs van harte welkom en hopen op een vruchtbare samenwerking.

Het spijt ons dat ds. Smelik niet langer als redacteur kan optreden. maar we verstaan dat het afwegen van prioriteiten tot deze beslissing heeft geleid. Hij zal als scribent ons gelukkig niet geheel in de steek laten en hoopt zo nu en dan bijdragen 'Van de Broederweg' te bieden. Als president-curator zit hij immers dicht bij het vuur van onze Theologische Universiteit te Kampen.

Ik wil niet volstaan met deze sobere mededelingen, maar even in herinnering brengen, wat ds. Smelik in de afgelopen periode voor ons blad betekend heeft.

In *De Reformatie* van 8 januari 1983 deelde de toen terugtredende eindredacteur, prof. dr. J. Douma, mee dat tot de redactie van ons blad waren toetgetreden ds. C.J. Smelik en dr. K. Veling. Samen met ondergetekende vormden zij sindsdien de kernredactie. Daarmee trad een verandering van de formule van ons blad in. Tot het einde van 1982 werd de redactie gevormd door D. Deddens, J. Douma, P. Jasperse, J. Kamphuis, C. Trimp en W.G. de Vries. Nu kwam de wekelijkse leiding in handen van bovengenoemd drietal te liggen. Dat bleef jaren zo. Maar de tijd gaat voort. Jasperse trad terug en is inmiddels overleden. Ook Deddens trad terug, evenals later Douma. In hun plaats werden benoemd drs. R. ter Beek, drs. C.J. de Ruijter en drs. H. Veldman. Toen Veling wegens drukke werkzaamheden zich uit de kernredactie terugtrok werd in zijn plaats prof. dr. M. te Velde benoemd. En nu moeten we afscheid nemen van ds. Smelik. Nogmaals: we betreuren dit. Juist vanwege het feit dat ds. Smelik zo midden in het kerkelijk leven stond. Zijn bijdragen aan ons blad getuigen daarvan. Hij had en heeft een scherp oog voor het wel en wee van onze kerken.

Zijn eerste artikel in ons blad van 1 januari 1983 getuigt daarvan. Het opschrift luidde 'Samen op weg', en ieder die kerkelijk meeleeft begreep meteen dat hij daarmee op het oog had de pogingen tot eenwording van de synodaal Gereformeerde Kerken en de Nederlandse Hervormde Kerk. Volgens hem een heilloos streven: het verdragen en tolereren van de vrijzinnigheid in de te verenigen kerken. Met schone woorden komt dit in feite neer op het heersen

van de kerk over de Schrift.

Maar ook naar binnen schreef ds. Smelik toen over 'Samen op weg'. Dit zou bijzonder goed als titel kunnen dienen voor een beschouwend artikel over de marsroute van de brede redactie, de kernredactie en de lezers van *De Reformatie*. De marsroute blijft gelijk: ontwikkeling van het gereformeerde leven. Het totaal van het kerkelijk leven komt daarbij in het gezichtsveld: de plaatselijke kerken, het ambtelijk werk, het verenigingsleven, de kerkverbandelijke arbeid en zoveel meer.

In een artikel van 29 januari wijst ds. Smelik dan op het gevaar van individualisme in het kerkelijk leven. Hij spitst dit toe op de autonome gevoelens van deze tijd: ik ga naar de kerk, wanneer ik er behoefte aan heb, ik kom wanneer ik het zinnig vind. We 'rollen' de kerk in en uit, bijna letterlijk: op het nippertje bij het kerkgebouw aankomen en na de kerkdienst zo gauw mogelijk verdwijnen, in je auto op huis aan. En verder: als ik maar (goede) preken heb gehoord.

Daarop reageert onze collega aldus: Gods gemeente bestaat niet uit nomaden en trekkers die elkaar toevallig eens treffen, maar 'uit medeburgers der heiligen en huisgenoten II) Gods'.

Volgen? hem dreigt het gevaar dat de kerkgang beschouwd wordt als een stuk van mijn privé-leven. Mijn kerkgang is mijn vrije tijd. Zo wordt de kerkgang ingebed in ieders privéleven. En in dat privéleven ben jij alleen het bepalende. Daartegenover wordt dan gewezen op de kerkgang als vergadering van de gelovigen, niet een losse groep individuen, maar gemeente van Jezus Christus.

We gaven maar een enkel ding door uit de pastorale en volop schriftuurlijke voorlichting die ds. Smelik jarenlang in ons blad in 'Kerkelijk Leven' en in de rubriek 'Kort Gehouden' heeft gegeven. Actueel en principieel. We zullen hem missen, ook wat de leiding van ons blad betreft. Dat zeggen we uit de grond van ons hart, gedachtig aan de beminlijke en krachtige samenwerking in deze bijna tien jaren.

Maar we constateren tegelijk dat onze collega als president-curator een belangrijke functie blijft vervullen voor de opleiding tot de dienst des Woords en daarin voor heel ons kerkelijk leven. Daarin blijven we met hem samen op weg naar de verlossing en verheerlijking van ons leven door Jezus Christus, onze Here.

W.G. de Vries

KERKJEUGD – BRES OF BOLWERK? II (slot)

Vorige week bleek ons dat het onjuist is om alleen in de oudere jeugd een grote risico-groep te zien in de kerk. Ook de leeftijdsgroep van 0-12 jaar kent fundamentele gevaren en zwakke plekken. Een aantal betere structuren en praktische adviezen, om die gevaren tegen te gaan, werd genoemd.

De oudere jeugd

Maar nu verder. Als we in gemeenteopbouw al luisterend en observerend door de gemeente lopen, dan komen we daar ook een tweede groep jeugd tegen, de jongeren van 12-20 jaar. Daarmee belanden we in een wat andere sfeer. En ook hier is veel positiefs op te merken. Vaak wordt wel in deze leeftijdscategorie vooral een zwakke plek gezien. Maar zien we dan wel, wat een zegen en geestelijke groei hier ook is?

Velen van onze jongeren (75-80%) volgen gereformeerd voortgezet onderwijs. In de catechisaties krijgen ze zo'n jaar of zes otiderwijs in de leer van de kerk. Een groot deel van de jeugd gaat van 12-16 jaar naar de kleine jeugdvereniging en van 16-20 jaar naar de 'grote'. Voor hen bestaan aparte Jeugdbladen, waaronder een modern en enthousiast geredigeerd *Kivive*.

Onder de jeugd van 13-30 vind je veel meelevende catechisanten. Je konit onder hen hartelijk geloof en liefde tot de Here tegen. Ze hebben hun vragen, hun kritiek, hun gemopper. Mag het? Ze zijn tussen 12 en 20 kwetsbaarder dan de jongere jeugd. Maar ze zijn vaak eerlijk, verwachten van ouders en anderen diidelijke antwoorden, zijn ook consequent, ze houden niet van je mooier voordoen dan je bent. Onderzoek heeft aangetoond, dat ze soms wel wat mopperen op de kerkdiensten (op lange geboden bijvoorbeeld), maar dat ze tegelijk ook juist veel van de preken verwachten. En verreweg de meesten komen als ze volwassen zijn toch tot een bewust kiezen voor de Here en voor een leven in zijn kerk en in zijn dienst.

Tegelijk zijn er bij deze jongeren wel zwakten en risico's. Allereerst spelen hier dezelfde dingen als bij de jongere jeugd: de bedreigingen van 'vertrossing' en materialisme, gebrek aan godsvrucht en een slordige levenswandel. Maar er zijn ook meer specifieke 'zwakke plekken'. Ik wil telkens één piini uit de drie kringen *gezin*, school en kerk noemen. En bij alle punten geldt weer: het eerste medicijn is altijd God.; Woord. Maar vervolgens zijn er

ook praktische maatregelen en tips nodig.

Zwakke plekken in het gezinsleven

Eerst het gezin. In het moderne gezin hebben we te maken met een sterke verbrokkeling van het leven; ongelijke werk- en schooltijden, gebrek aan dingen samen doen, ieder heeft zijn/haar eigen kamer, met niet alleen een gezellig 'zitje', maar ook voorzieningen als 'stereotorens' en televisie- of zelfs video-apparatuur en dergelijke.

Zij die veel met jongeren omgaan, signaleren een enorm strik verwereldlijking in de denkwereld en de vrijetijdsbesteding. 'Geniet van het leven en doe wat je wilt' – dat wordt maar al te gauw het parool ook van de gereformeerde jeugd. Er komt op onze jongeren een veelheid van informatie en beïnvloeding af. Voor jongelui in de puberteit is juist die veelheid een grote extra belasting. Want ze zoeken naar houvast. Ze zijn aan het uitproberen, wie ze zijn en waar ze staan, wat ze willen en waar ze heen gaan. Stabiliteit, rust en een vaste lijn zijn dan voor hen heel belangrijk.

Verbeteringen in het gezin

Wat kun je hier vanuit gemeenteopbouw in adviseren? In ieder geval dit: dat ouders oog hebben voor dit soort dingen. Bijdragen in het *Nederlands Dagblad* als die van mevrouw Bakker-Huizinga kunnen daarbij bijvoorbeeld helpen: een 'doorkijkje' in zo maar een gezin helpt je om je bewust te worden van wat er in je eigen gezin gebeurt. We hebben van wijze en deskundige mensen regelmatig signalen nodig, zodat we attent zijn op de dingen, die de verbrokkeling en verindividualisering en verwereldlijking in het gezin bevorderen.

Ouders zullen juist terwille van de kinderen nadrukkelijk moeten zorgen voor gemeenschappelijkheid in het gezin. Samen rustig eten, samen uit de bijbel lezen en bidden, samen een spelletje doen, je kinderen niet de kans geven om op hun eigen kamer een eigen levenspatroon en kijkpatroon te ontkielsen nog voor ze volwassen zijn. Ook deze dingen zullen stof van voorlichting en gesprek moeten zijn in bijeenkomsten voor ouders en opvoeders. En dat op tijd, voordat de kinderen in 'de gevaarlijke leeftijd' koinen.

Zwakke plekken in het schoolleven

Na het gezin de school. We zijn gezegend met een breed aanbod van gereformeerd onderwijs, dat door verreweg de meeste gereformeerde jongeren tot hun 16e, 17e of 18e jaar gevolgd wordt. Over de positieve betekenis van dat voortgezet onderwijs is heel wat te vertellen. Maar ie-

der weet wel, dat hier ook zwakke plekken te signaleren zijn. Neigens op het 'verbondserf' zijn we automatisch sterk. Een mooi bordje 'gereformeerde scholengemeenschap' maakt leerlingen en leraren nog niet tot een echt christelijke leefgemeenschap. Daar is veel meer voor nodig.

Dus merken we, dat het soms tegenvalt. Dat er hier en daar toch schrikbarende scheuren en bressen in onze bolwerken zitten. Verloedering in het gedrag van leerlingen: agressie, diefstal, drankmisbruik, vandalisme. Zwakheden ook in het optreden van leerkrachten: weinig christelijke visie soms op het eigen vak, het verkondigen van ongereformeerde ideeën, voor paljas spelen op een gezagsondermijnende manier, zich van bidden, bijbellezen of ringen afmaken op een manier waar de jeugd dwars doorheen kijkt. En dan nog een knelpunt: worden onze jongeren niet te veel als kasplantjes opgekweekt in het beschermde milieu van de gereformeerde school?

Verbeteringen in de school

De gereformeerde school ligt niet in het centrum van het terrein van getneetiteopbouw. Maar er zijn brede raakvlakken met de kerk. Daarom kunnen we vanuit dit vak wel bepaalde lijnen aangeven naar verbetering. Het gaal daarbij vooral om zaken van identiteit, klimaat, confrontatie en communicatie.

Mijns inziens moeten we meer investeren in de 'identiteit' van onze scholen. Hoeveel tijd nemen en krijgen onze academisch opgeleide leraren en leraressen om op hun vakgebied door Schriftstudie en denkwerk een christelijke kijk op bijvoorbeeld aardrijkskunde, economie, natuurwetenschap of taalwetenschap te ontwikkelen? Zijn geloof en wetenschap voor gereformeerden twee werelden? Wat dragen wij bij aan een christelijke visie op allerlei terreinen? En hoe kunnen we zonder zulke bezinning ooit volhouden, dat je ook voor andere vakken dan godsdienst en maatschappijleer een gereformeerde school moet hebben?

Er is ook aandacht nodig voor het 'klimaat' in de scholen. Daar is veel goeds van te zeggen. Maar een goed christelijk klimaat krijg je niet vanzelf. Daar hebben we godvrezende leerkrachten voor nodig, die de lijn van het goede klimaat op de basisschool doortrekken. De verbroekeling van de dag in allemaal losse lesjes brengt met zich mee, dat de eenheid van het pedagogisch klimaat volkomen verdwijnt. Daarom is het des te meer nodig, dat er aan onze scholen op dit punt overleg en beleid is.

Moeten we niet voor onze aan zogenaamd 'neutrale' universiteiten en hogescholen opgeleide leerkrachten een aanvullende scholing tot gereformeerde leerkracht verplicht stellen? We hebben immers terwille van de jeugd, die kostbare jeugd, in onze leslokalen aanstekelijke christenen en verstandige opvoeders nodig. Mensen die met overtuiging hun werk doen op een herkenbaar christelijke wijze.

Willen we onze jongeren niet als kasplantjes grootbrengen, dan vraagt dat op de scholen bovendien een goede

oriëntatie en confrontatie met wat er buiten de gereformeerde wereld te koop is aan kerken en geestelijke stromingen en aan denkmodellen en opvattingen. Af en toe moet die confrontatie ook maar heel direct zijn: herbegeleide gesprek met mensen 'van buiten'. De leerlingen mogen van de belangrijkste verschijnselen in kerk en maatschappij Inter niet kunnen zeggen: 'dat heb ik nooit geweten' of 'daar hebben ze me een heel verkeerd beeld van gegeven'. Waar hebben we anders onze scholen voor?

Een school moet dergelijke voorlichting niet aan de goede wil of de spontane invallen van een leerkracht overlaten, maar er een beleid in voeren en er een gestructureerd programma voor hebben. Leerkrachten mogen nooit ongecontroleerde koninkjes zijn op hun eigen erf, maar ze zijn medewerkers in de ene dienst aan God en aan mensen.

Rij dit alles is een goede communicatie met ouders, met basisscholen en met de kerkelijke werkers aan de jeugd van groot belang. Ook hier is het nog niet al te veel gestructureerd. Het blijft vaak bij wat losse contacten. Waar men meer doet, zoals de laatste jaren bv. in Amersfoort en Zwolle, blijkt het al onmiddellijk in een behoefte te voorzien en kan het rekenen op warme steun vanuit de achterban. Naast oideravonden kan men hier denken aan een 'ouderraad' als 'meedenktank' naast bestuur en schoolleiding.

Onze gereformeerde scholen zijn een kostbaar instrumentarium. Het is de moeite waard om ons er samen voor in te spannen, dat de jeugd er sterk gemaakt wordt. Dan kan inderdaad de profetie van Psalm 110 geschreven staan boven de uitgang van een grote scholengemeenschap: 'uit de schoot van de dageraad rijst de dauw van uw jongemannen (en jonge vrouwen) voor U, voor de Here Christus, op'.

Zwakke plekken in het gemeente-leven

En dan is er de derde lijn: de kerk. In de gemeenten wordt in de jeugd heel wat geïnvesteerd: catechese en jeugdverenigingswerk zijn speciaal daarop gericht. Ook hier wordt steen voor steen veel opgebouwd, dat voor het leven en denken van onze kinderen verrijkend is en levenslang positief doorwerkt.

Maar er zijn zwakke plekken. Ondanks alle investeringen is er onder jonge mensen veel minder kennis van de leer van de Schriften dan je zou verwachten. Hebben ze wel voldoende persoonlijk handvat aan alles wat ze te horen krijgen? Vnnk is er al op gewezen, dat er na de belijdeniscatechisatie een gat valt. De jongens en meisjes werken nauwelijks verder aan hun geestelijke vorming. Voor eigen bijbelstudie of voorstudie voor een vereniging maken sommigen eenvoudig jarenlang geen tijd vrij.

En dan praten we nog over de 'blijvers'! Veel schrijnen der is het probleem van de kerkverlating, juist onder jongelui van 18-23 jaar, die dan aangeven dat ze meestal rond hun 15e/16e jaar hun eerste stappen hebben gezet op de weg bij de Here vandaan. In grote steden wonen hon-

derden gereformeerde jongeren in deze leeftijd van 18 jaar en ouder die nauwelijks pastoraal te bearbeiten zijn door hun heen en weer trekken tussen twee of drie plaatsen. Voor studie, ouderlijk huis en verkering zijn ze steeds weer ergens anders. Juist onder hen zijn veel 'onderduikers' en 'kerkverlaters'.

Een andere zwakke plek: het werk van de kleine jeugdverenigingen. We moeten veel respect hebben voor al die jeugdleiders en -leidsters die zich voor dit werk inspannen en voor de jeugdbond die hen coacht. Maar de klacht is in veel gemeenten, dat er voortdurend problemen zijn met orde en animo, waardoor voor jeugd en leiding de vereniging meer een plicht dan een plezier is. Waar ligt dat aan?

Als we naar deze zwakke plekken kijken vanuit gemeentepbouw, dan zeg ik nogmaals: wil onze jeugd sterker worden dan komt het van A tot Z aan op de werking van Gods Woord en Geest. Het komt aan op geloof en gebed. We kunnen vergaderen wat we willen en acties ontplooiën en methoden bedenken en cursussen houden wat we willen, maar zonder die primaire dingen zullen we er niets mee opschieten. Dat is het *hart* van de gemeentepbouw.

Verbeteringen in de gemeente

Maar zoeken we dan verder naar een betere werkwijze en nieuwe mogelijkheden, dan zijn er verschillende wensen en adviezen te formuleren. Ik noem het volgende. Het is van belang, dat de predikanten zo catechisatie geven en zo preken, dat het goed op de jongeren is afgestemd en dat het ze echt verder helpt. U mag erop rekenen, dat daar in Kampen aan gewerkt wordt en dat het voor ons een hoge prioriteit heeft!

Het is verder nodig, dat de ambtsdragers ten aanzien van het werk in de gemeente en dus ook het werken aan de jeugd, beleid voeren, peilen wat de specifieke moeiten zijn en proberen daar wat aan te doen. Ik zeg dat niet om de ouderlingen en dominees nog meer werk te bezorgen. Ik denk wel, dat zij hun werk en dat ze de vergaderingen van de kerkeraad ten dele anders kunnen inrichten. Kort gezegd: minder bestuurlijk en minder individueel bezig zijn en meer inhoudelijk en beleidsmatig.

Daarnaast kan overleg in de gemeente bijdragen aan verbetering. Overleg met ouders en jeugdwerkers, maar vooral ook met de jeugd zelf. Als we aan de jeugd willen *werken*, moeten we ook naar de jeugd kunnen *luisteren*. Wie schetsen voor 'Rechte Sporen' schrijft is gebaat bij een klankbordgroep van jongeren, die reactie geven. Een kerkeraad kan veel interne besprekingen wijden aan bv. het 'barbezoek', maar moet ook open gesprek met de jeugd aandrufen over deze problematiek. De jongeren moeten niet alleen maar lijdend voorwerp van ons werken in de gemeente zijn, maar ook ingeschakeld worden als serieuze medewerkers aan de bouw.

Bouwen betekent ook: samenwerken met je zustergemeenten en tot pastorale hulp altijd bereid zijn. Telkens blijkt, dat jonge mensen die bezig zijn van de Here te ver-

vreemden, pastoraal moeilijk bereikbaar zijn omdat ze door de week in stad A. zijn en in de weekends in stad of dorp B. Af en toe gebeurt het, dat ouders aan een dominee of ouderling vragen eens met hun zoon of dochter te willen praten, maar dat ze nul op het rekest krijgen, want 'uw kind staat bij ons niet als lid ingeschreven'. Mag dat?!

Het is in dit verband een beschamende onmacht dat de kerken tot op de laatste generale synode toe voor deze problematiek nog geen passende pastorale oplossing hebben weten te bedenken. Het is hoog tijd, dat we een goed beleid ontwikkelen voor het pastoraat aan de 'OV-kaart-jeugd'.

Naast zaken als beleid, overleg en samenwerking is er ook meer en betere toerusting in de gemeenten nodig. Toerusting voor het leiden van een jeugdclub of een gemengde jeugdvereniging bijvoorbeeld. En dan bedoel ik niet alleen wat instructie in vergadertechniek, methodiek, werkvormen en dergelijke. Die zijn nodig. Maar men is vooral gebaat bij inhoudelijke instructie: hoe kun je een zinvol gesprek hebben over de bijbel, de belijdenis en de kerkgeschiedenis? Hoe pak je dat aan? Hoe stel je de goede vragen? Hoe kom je geestelijk verder met elkaar? Voor die toerusting zou zowel plaatselijk als landelijk met behulp van de bestaande middelen en structuren méér gedaan kunnen worden dan nu gebeurt. En dat meerdere zal goed zijn voor de jeugd!

'Verbeterkunde'

Ik kan me voorstellen, dat mensen wel eens moe worden van alle zwakke plekken en alle ideeën en adviezen die vanuit gemeentepbouw aan de orde worden gesteld. Inderdaad, gemeentepbouw is wel eens een beetje een irritant vak. Het wil immers helpen om de dingen 'beter te doen'. Het is een soort 'verbeterkunde'. Steeds gaat het maar over wat anders en beter moet in de kerk. Dat kan ons onrustig maken.

Toch hebben we deze gemeentepbouw-aanpak nodig. Het is maar een bescheiden vakje hier in Kampen. Het heeft niet overal pasklare oplossingen voor. Maar het wil wel gezichtspunten openen en wegen wijzen naar structurele verbeteringen in het leven van de gemeente. Dat moet. Want de kerk is nooit klaar, nooit perfect, nooit gearriveerd. Je blijft er aan bezig.

Daarbij is het opvallend, dat veel van de suggesties die ik formuleerde al ergens in een gemeente in praktijk worden gebracht. Het zit in de lucht om onze werkwijzen te verbeteren, meer te overleggen, meer te coördineren, meer aan toerusting te doen. Het is goed dat daar in de kerk aandacht voor is. We zijn immers wel een oude kerk, gefundeerd op apostelen en profeten. Maar we zitten niet vastgebakken aan allerlei oude manieren van doen. We mogen een jonge kerk zijn, die levend en fris voor vandaag haar wegen zoekt.

Sterke kerkjeugd

Een oude en tegelijk jonge kerk kan een sterke kerk zijn.

En in die kerk kan een sterke jeugd wonen. Geen zwakke plek, geen bres, maar een veiting, een bolwerk. Dat ben je nooit vanzelf. Dat wordt je ook niet door wat organisatorische maatregelen en door allerlei methodiek-foefje. Een sterke kerk en een sterke jeugd, dat laat zich niet eventjes door óna maken en organiseren. Wij hebben de taak om organisatorisch en methodisch alle hulpmiddelen en structuren en werkwijzen zo goed mogelijk in te schakelen en te gebruiken. Muur tenslotte komen we toch weer uit bij het centrum: de Here, zijn Woord, zijn Geest. Dáár is ons leven. Dáár is onze kracht. Dáár moeten we het van hebben.

Fijn dus, dat er jongens en meisjes zijn in de kerk, jonge jeugd en oudere jeugd. Zij vormen echt niet bij voorbaat onze zwakke plek! We hebben allemaal, van wat voor leeftijd we ook zijn, onze bressen, onze zwakke plekken. Maar we hebben samen een sterke Heiland, een God die onze Vesting is, een Rolwerk, voor wie op Hem bouwen. Dáárom kan er een sterke jeugd zijn, krachtig in de Here. En daaraan mogen we samen bouwen: aan een sterke kerkjeugd. Het kan echt! Door Jezus Christus, de sterke Hoeksteen voor jong en oud.

M. te Velde

Voorlichtingsdag 1991

De senaat van de Theologische Universiteit deelt mee dat de jaarlijkse voorlichtingsdag D.V. wordt gehouden op zaterdag 19 oktober **as. in het gebouw van de Universiteit, Broederweg 15 te Kampen.**

Deze voorlichtingsdag is bedoeld voor aspirant-studenten, die eindexamen VWO hopen af te leggen. Belangstellenden, bijv. ouders van jongelui die overwegen om in Kampen te gaan studeren, zijn ook hartelijk welkom.

In verband met de voorbereidingen van deze dag is aanmelding van tevoren gewenst op telefoonnummer 05202-12878, tussen 11.00 en 12.30 uur.

Gereformeerde Kerk - Zaamslag

Zolang de predikantsvakature voortduurt, geldt voor predikanten die ons willen helpen bij de preekvoorziening, nog steeds de volgende regeling: tegenover één zondag preken stelt de kerkeraad de pastorie één week gratis ter beschikking.

In de zomermaanden van 1992 is de pastorie bezet van 2916 dm 8/8 en hebben we reeds voorziening op 3018. Voor inlichtingen, ook over eventueel gebruik van de pastorie in de rest van 1992: C.J. Dees, tel. 01153-1291.

KORT VERSLAG

van de vergadering van
deputaten-curatoren van de
Theologische Universiteit
op maandag 2 september 1991

I. Na christelijke opening van de vergadering heet de president, ds. C.J. Smelik, de aanwezige deputaten welkom. De vergadering zal hoofdzakelijk zonder hogleraren-adviseurs worden gehouden, maar voor enkele zaken zullen de rector en de secretaris aanwezig zijn.

De secretaris leest een brief voor van ds. T.J. Keegstra, die bericht dat hij om gezondheidsredenen genooddaakt is als deputaat terug te treden en zich voortaan door zijn secundus, ds. B. van Zuijlekoin, te laten vervangen. De president memoreert de lange staat van dienst van ds. Keegstra, die in het deputaatschap zitting heeft gehad sinds zijn eerste benoeming door de synode van Hoogeveen 1969/70, en hij spreekt de dank van de vergadering uit voor zijn gewaardeerde dienst. De secretaris zal schriftelijk de dank en de goede wensen van de vergadering aan ds. Keegstra overbrengen.

De president heet ds. Van Zuijlekom welkom, die reeds bij een eerdere gelegenheid het verbintenisformulier ondertekende.

Vervolgens deelt de secretaris, ds. H.D. van Herksen, mee - zoals hij reeds eerder aan het moderamen deed -, dat ook hij door persoonlijke omstandigheden gedwongen is als deputaat volledig terug te treden en zich voortaan door zijn secundus, dr. W.G. de Vries, te laten vervangen. Ook hij ontvangt de dank van de vergadering voor zijn aaneengesloten dienst sinds de synode van Hattum 1972/73. De president wenst hem en zijn vrouw Gods kracht op de weg van hun leven.

Dr. De Vries was deze vergadering nog verhinderd; ook hij is overigens geen onbekende in de kring van curatoren.

De president memoreert voorts de aanvang van de cursus. Bij de officiële opening van de lessen zal prof. dr. J. Douma het rectoraat overdragen aan prof. dr. M. te Velde; beiden ontvangen dank voor hun werk als rector en secretaris in het afgelopen jaar.

Verder vallen nog te memoreren de overkomst van prof. dr. J. Faber, die gedurende het najaarssemester prof. drs. R. Kamphuis zal vervangen, en een jubileum van de administrateur, de heer S. Riedstra, waaraan later in de vergadering aandacht geschonken zal worden.

2. Na vaststelling van de agenda vindt de jaarlijkse verkiezing van een moderamen plaats. Ds. C.J. Smelik wordt herbenoemd tot president. Door het terugtreden van ds. Van Herksen is de functie van secretaris vacant; op voordracht van het moderamen en na bespreking wordt ds. P. Schelling tot secretaris benoemd, waarbij het moderamen toezeit de mogelijkheden voor assistentie in het secretariaat te zullen bezien. Tot nieuwe assessor wordt gekozen ds. A. Kamer, terwijl de vergadering ds. M. Nap aanwijst als curator die in voorkomend geval een moderamenlid vervangt.

De president richt nog woorden van hartelijke waardering en dank tot ds. Van Herksen, wiens inzet en accuratesse gedurende 13½ jaar secretariaat van grote betekenis zijn geweest voor de universiteit in het algemeen en voor haar bestuurders in het bijzonder. Hij doet zijn woorden vergezeld gaan van een kleine attentie. Ds. Van Herksen zegt samen met zijn vrouw in grote dankbaarheid op het werk terug te zien en spreekt dank uit voor de goede samenwerking met senaat en deputaten, niet het minste met de vier presidenten naast wie hij als secretaris diende. Hij bidt universiteit en bestuurders Gods zegen toe.

Ds. Kamer zal als assessor zitting nemen in de schooldagcommissie, dr. De Vries zal als bibliotheekcurator fungeren en ds. Van Zijlekom zal curatoren vertegenwoordigen in de huisvestingscommissie.

3. In de vergadering worden de administrateur, de heer S. Riedstra, en zijn echtgenote ontvangen in verband met het feit dat hij op 1 september 1991 12½ jaar in dienst was van de universiteit. Namens deputaten-financieel zijn aanwezig de heren D.A. Hekman en mr. J. Schep, namens de senaat de rector en de secretaris, de professoren dr. J. Douma en dr. M. te Velde, en verder de pedel, mevr. G. Breteler, en de onderhoudsfunctionaris, de heer J.A. Hartman. De president zegt dat curatoren graag deze gelegenheid aangrijpen om hun erkentelijkheid te betuigen voor de grote inzet, de kundigheid en het overzicht over het geheel waarmee de administrateur zijn werk verricht. Hij betreft ook mevr. Riedstra in zijn gelukwensen, mede met het oog op het op 14 september a.s. te vieren zilveren huwelijksjubileum. Namens deputaten-financieel spreekt de heer Hekman een gelukwens uit, waarin hij de verdienste van de administrateur aan de cijfers demonstreert: tegenover een verdubbeling van het begrotingsbedrag sinds 1978 van 1½ naar bijna 3 miljoen gulden staat een stijging van de bijdrage van f 16,35 tot f 17,50. De jubilaris en zijn vrouw ontvangen een passend geschenk. Ook de rector spreekt namens de senaat woorden van dank en waardering. De heer Riedstra dankt deputaten en docenten voor de goede contacten en mevr. Breteler en de heer Hartman voor de goede werksfeer.

4. In aanwezigheid van deputaten-financieel wordt van hun jaarverslag over 1990 kennis genomen. Ook hun begroting voor 1992 wordt besproken na een korte toelichting door de heer Hekman. De bijdrage voor 1992 kan gelijk blijven aan die van 1991: f 17,50. De kerken zullen zoals gebruikelijk in een gezamenlijke brief van deputa-

ten-curatoren en -financieel daarvan bericht ontvangen.

5. De rector doet enige mededelingen namens de senaat en de secretaris van de senaat geeft een korte introductie van het jaarverslag. Desgevraagd licht hij een passage toe over het geringe aantal inschrijvingen van de laatste jaren. Over deze zaak, die tenminste ook onderwijs-technische aspecten heeft, staat de senaat in contact met de dekanen van de gereformeerde scholengemeenschappen. In verband hiermee zal aan de 4e en 5e klassen van het VWO tijdig informatie over de Kamper universiteit worden gegeven.

6. Gerapporteerd wordt over de bezoeken die aan de docenten zijn gebracht; enkele bezoeken staan nog uit. De regeling voor de collegebezoeken van de nieuwe cursus wordt vastgesteld.

7. Van de ingekomen stukken valt te vermelden een uitnodiging van de Uitgeverij De Vuurbaak voor de presentatie van het leerpakket 'Ook voor dominee moet je leren' op 4 september 1991 in de universiteit. Deputaten-curatoren zijn ingenomen met het initiatief, mede in verband met het afgenomen aantal inschrijvingen voor de theologische studie. Ds. H.D. van Herksen en ds. C.J. Smelik hopen deputaten te vertegenwoordigen.

8. De vergadering machtigt het moderamen om in samenwerking met deputaten-financieel en de bibliotheekfunctionarissen de aanstelling te regelen van het benodigde personeel voor de automatisering van de bibliotheek.

9. Van de zijde van de desbetreffende commissie worden nog enkele mededelingen gedaan over de komende Schooldag.

10. Na vaststelling (onder voorbehoud) van een vergaderrooster voor het komende jaar wordt de vergadering op christelijke wijze gesloten.

Voor deputaten-curatoren,
P. Schelling, secretaris

MANTELZORG

GZC

Binnen het spectrum van de gereformeerde organisaties vertegenwoordigen instellingen die zich met de zorg voor de medemens bezighouden een eigen klui.

Dat wil niet zeggen dat je deze zogenaamde zorg-organisaties zomaar op één hoop kunt gooien. Daarvoor is hun ontstaan en functioneren veel te divers.

Neem nu een gereformeerd bejaardentehuis. Daarmee kun je toch een instelling als Dit Koningskind niet vergelijken.

En de organisatie van de gezinszorg vraagt een totaal andere aanpak dan het draaiend houden van een instelling voor maatschappelijk werk als De Driehoek.

Toch zijn met name dit type instellingen gedurende de afgelopen jaren steeds intensiever met elkaar in gesprek geraakt. Sterker nog: ze hebben uitgesproken dat het voor alle betrokkenen veel beter is de handen ineen te slaan.

Hoewel het gestalte geven aan die intentie nog heel wat hoofdbrekens zal kosten, is de instelling van een Gereformeerd Zorgcentrum, dat alle genoemde typen zorgorganisaties gaat overkoepelen, heel dichtbij gekomen.

Waarom één centrum voor gereformeerde zorg?

Een deskundig onderzoeksbureau (NZr-Consult) heeft niet één keur aan argumenten aangetoond dat er veel en goede redenen zijn om de gereformeerde zorg te bundelen.

Want hoe divers de verschillende vormen van hulpverlening ook zijn, ze hebben nog veel meer gemeenschappelijk.

In de eerste plaats natuurlijk dat hulp geboden en ontvangen wordt op de werkvloer van de gemeenschap der heiligen. Binnen die gemeenschap mag je elkaar niet negeren, en ook niet voor de voeten lopen. Integendeel: de kerkgemeenschap behoort aan elk aspect van de zorg juist een meerwaarde te geven. Bovendien krijgen zorginstellingen over heel de linie te maken met ethische vragen (denk alleen maar aan de discussie rond euthanasie). En dan is het goed wanneer ze zich daarover in gemeenschappelijkheid kunnen bezinnen.

In de tweede plaats is het van groot belang dat zij hun gemeenschappelijke identiteit uitdragen, bijvoorbeeld in de contacten met de overheid. Hulpverlening is een kostbaar bedrijf, dat gefinancierd moet worden door de overheid, zorgverzekeraars en direct betrokkenen (hulpvragers en hun achterban). De overheid wil maar al te graag bezuinigen en schrapt daarom graag zwakke of in haar ogen onduidelijk opererende organisaties van de subsidielijst. Een gezicht, dat de gereformeerde zorg namens heel de vrijgemaakte kerk vertegenwoordigt, zou daarom wel

eens van levensbelang kunnen zijn.

In de derde plaats moet zorg naar behoefte, en dan ook nog zo efficiënt mogelijk georganiseerd worden. Het voert me te ver om dat in deze bijdrage concreet uit te werken. Te denken is aan de opleiding en deskundigheidsbevordering van hulpverleners, het voeren van een gemeenschappelijke administratie, het gebruik maken van elkaars voorzieningen, het werken vanuit gespecialiseerde zorgcircuits, enzovoort. Allemaal zaken die niet zo interessant zijn voor een artikel, maar wel de kwaliteit van de hulpverlening sterk kunnen verbeteren.

Het belangrijkste vind ik zelf echter dat de kerkelijke gemeente, die een herberg behoort te zijn voor al die mensen die hulp nodig hebben, ook zelf direct verantwoordelijk blijft voor de manier waarop hulp geboden wordt.

Dat betekent concreet dat ze de hulpverlening niet mag delegeren naar organisaties, om vervolgens zelf over te gaan tot de orde van de dag. Als je een gehandicapte tegenkomt, volsta je toch niet met die door te verwijzen naar Dit Koningskind. En van huwelijksproblemen maak je je niet af door het adres van een maatschappelijk werker van De Driehoek op te geven. Waarna je hoogstens nog eens terloops informeert hoe het ermee staat.

Het feit dat we via onze organisaties kunnen beschikken over deskundige hulp, mag er niet toe leiden dat de gemeenschap der heiligen als geheel zich er niet meer voor verantwoordelijk voelt.

Alleen, woorden of wensen kunnen niet goedmaken wat er op dit terrein in de loop van de jaren liep en daar is scheefgegroeid. Kerken en organisaties zullen zich samen moeten inspannen om zich in goede harmonie ten dienste te stellen van allen die hulp nodig hebben. Daarbij beschikken de gemeenten over een geweldig potentieel aan vrijwillige hulpkrachten, terwijl bij de organisaties de vakkennis en de specialisatie gevonden wordt. De combinatie van die twee zal, wanneer een Gereformeerd Zorgcentrum tot stand komt zoals ons dat voor ogen staat, vooral ook van betekenis kunnen zijn voor de ontwikkeling van een goede mantelzorg in de gemeenten.

Wat is mantelzorg?

Om het begrip mantelzorg in beeld te krijgen, begin ik met een paar voorbeelden.

Een moeder wordt opgebeld door de schoolleiding: wilt u snel uw dochter ophalen. Ze heeft een ongelukje gehad en moet naar het ziekenhuis. Moeder heeft echter nog twee kleintjes thuis. Ze snelt naar de buurvrouw, dropt daar de peuters en de baby en stapt vervolgens in een auto, die ze voor de gelegenheid mag lenen van de overbuurman.

In de wijk is een bejaarde vrouw gevallen, waardoor ze met een been op de stoel moet rusten. De buurt weet ervan, met het gevolg dat er ingegrepen wordt. Een paar kinderen doen boodschappen, de ene buurvrouw bereddert het huis, de ander brengt elke dag een warme maaltijd.

Kijk, wat die burens doen, dat zijn vormen van mantelzorg. Door elkaar bij te staan voorkom je dat mensen in nood komen, of een beroep moeten doen op professionele helpers.

Mantelzorg gaat echter niet op in zulke eenvoudige vormen. Je kunt er veel verder mee gaan. Stel je voor dat er ernstige of langdurige ziekte in een gezin is. Dan houdt de spontane actie van een buurt het dikwijls niet vol. Dan is er ook deskundiger hulp nodig dan de burens kunnen bieden.

Soms is die deskundige hulp wel beschikbaar. Bijvoorbeeld in de vorm van een buurvrouw die in de verpleging gezeten heeft. Als ze tijd en energie over heeft kan ze inspringen. En hier en daar gebeurt dat ook wel.

Alleen, als je met mantelzorg verder wilt gaan dan de spontane reactie van hulpvaardige burens, is het aan te raden er meer structuur aan te geven.

En juist dan blijkt het belang van een hechte kerkelijke gemeenschap. Want die heeft een structuur die mantelzorg in goede, georganiseerde banen kan leiden.

Daarbij denken we natuurlijk aan de diakonieën, maar vooral ook aan een goed functionerende zusterhulp. Het zijn deze organen van de kerkelijke gemeente die in de toekomst van grote waarde zullen blijken wanneer we de mantelzorg verder willen ontwikkelen.

Die ontwikkeling zal wel noodzakelijk blijken omdat de professionele hulpverlening, via de gesubsidieerde instellingen, stagneert. Er wordt eenvoudigweg niet meer geld voor beschikbaar gesteld.

Zo zien we nu allerlei vrijwilligerswerk ontstaan, waarbij in het kader van de mantelzorg steeds meer taken worden uitgevoerd, die vroeger aan de betaalde vakmensen werden overgelaten.

Een mooi voorbeeld is de organisatie van de terminale thuiszorg: vrijwilligers helpen gezinnen, wanneer ze ervoor gekozen hebben een stervend gezinslid thuis te verzorgen.

Deskundigheid in de mantelzorg

Voor een goede mantelzorg is dus in de eerste plaats een hechte gemeenschap nodig, die oog heeft voor de noden in haar midden. Maar daarmee ben je er niet. Spontane hulp, hoe goed ook bedoeld, heeft dikwijls geen lange adem en komt soms bekwaamheid tekort. Daarom is het noodzakelijk dat de gemeenschap zich organiseert met het oog op de mantelzorg. Hier liggen dan ook grote kansen voor een levende kerk, met name wanneer je de blik naar buiten richt! Maar dan zullen wel met name de diakonieën hun verantwoordelijkheid moeten nemen.

Alleen, ook dan blijft het nog bij vrijwilligerswerk, terwijl de ontwikkeling in de maatschappij laat zien dat hulpvragers van die vrijwilligers een steeds grotere des-

kundigheid eisen.

Welnu, het Gereformeerd Zorgcentrum zal juist daarop in moeten spelen. Zodat de deskundigheid van professionele hulpverleners wordt gebruikt om vrijwilligers te ondersteunen bij het zo goed mogelijk uitoefenen van de mantelzorg.

Alleen daarom al is het noodzakelijk alle gereformeerde zorginstellingen onder één noemer te brengen. Zodat heel het potentieel aan deskundigheid en hulpaanbod in één oogopslag kan worden overzien. Zo kan er ook een direct contact geïnfuseerd worden tussen hulpverleners en diakonieën op centraal niveau. En vandaar uit kan bekeken worden hoe de deskundigheid binnen de instellingen kan worden ingeschakeld om de hulpverlening binnen de gemeenten zo goed mogelijk te laten verlopen.

Te denken is aan vorming van ambtsdragers, instructie voor de leden van commissies van zusterhulp, kadervorming voor vrijwilligers die op bepaalde terreinen bekwaamheid hebben, het oprichten van netwerken tussen de verschillende gemeenten, spreekuren om als helpers te rade te gaan bij mensen van het vak, enzovoort.

Een luchtkasteel?

Misschien dat sommige lezers, na kennisneming van dit alles denken: wordt er niet aan luchtkastelen gebouwd?

Hen zou ik willen antwoorden: wij zijn al lang de eersten niet, die in deze richting plannen ontwikkelen.

De discussie over mantelzorg en thuiszorg is al jaren gaande en heeft ertoe geleid dat op verschillende plaatsen projecten tot stand zijn gekomen.

Het is dan ook geen machtsdenken dat de gereformeerde zorginstellingen naar elkaar toegedreven heeft. Door samen op te trekken ontstaan er nieuwe kansen en uitdagingen. En omdat wij (nog) geen vastomlijnd diakonaal kerkverband hebben, zullen onze zorginstellingen dit project op een goede manier tot stand moeten brengen. Overigens zijn de diakonale vertegenwoordigers en adviseurs binnen het kerkverband van meetaan betrokken bij deze plannen. Het onderzoeksteam, dat tot deze ontwikkeling heeft geadviseerd, formuleert het als volgt:

'In relatie met het kerkelijk achterland is er juist voor de identiteitsgebonden voorzieningen een enorme kans om in de thuissituatie met mede-hulp van familie, vrienden en bekenden (ook uit de plaatselijke gemeente) ondersteuning te bieden. Indien noodzakelijk kan vanuit de professionele zorg ondersteuning worden geboden bij het oprichten van netwerken. Mede ook gezien de beperkte spreiding van voorzieningen en ver weg wonen van "gereformeerden" is deze vorm van thuishulp zeer gewenst, wellicht zelfs een noodzaak. Juist thuiszorg is een uitstekend integratieproject voor de diverse soorten zorg en hulpverlening die er binnen de gereformeerde kerken aanwezig is.'

We zullen dit standpunt van bij uitstek deskundigen serieus moeten nemen.

Tenminste, wanneer de zorg ons echt een zorg is.

H. Folkers

Binding aan de belijdenis

Hierover schrijft dr. W. van 't Spijker in *De Wakker*:

In de Gereformeerde Kerken ontstaat een nieuwe discussie over de binding aan de belijdenis. De synode zal zich, zo schreef de vorige voorzitter van dit lichaam, ds. Overeem, met de kwestie bezig houden. Hij schreef maar vast te hopen, dat de discussie broederlijk zou zijn. Dit laatste is altijd meegenomen voor een kerkelijke discussie. De toon maakt hier dikwijls de muziek. De broedertoon is echter niet **zoeer** afhankelijk van de bekwaamheid in het nuanceren van de stem. De broederlijke toon wordt bepaald door het broederhart. En mijn broeder behoort hij te zijn, die doet de wil van mijn Vader in de hemel, zo sprak Christus zelf. Maar alle broederlijke woorden ten spijt, we kunnen niet vergeten, dat de Gereformeerde Kerken, evenals de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Gemeenten, en zo vele als daar nog maar bij kunnen komen, alle hun oorsprong herleiden tot de kwestie van de al-of-niet-binding aan de belijdenis. Af-scheiding en Doleantie hebben hun ontstaan te danken aan de slappe, of geheel ontbrekende binding aan de belijdenis der kerken. Het is eigenlijk een probleem, hoe het komt, dat na 100, 150 jaar we weer precies beland zijn op dit zelfde punt van de geschiedenis.

Het heeft uw zaak

We schrijven deze dingen niet om met de vinger te wijzen naar andere kerken. Wij leven in dezelfde wereld, wij ademen dezelfde lucht en ook onder ons zijn er talloos velen, die van de belijdenis een verstand mee hebben. Zij menen, dat die belijdenis bestaat uit documenten die mogelijk nog historische waarde

hebben. Maar onze tijden zijn geheel anders. We kunnen het niet meer maken om te pinnen over de belijdenis van de Drieë-nige God, over de godheid van Christus, over de kracht van Gol-gotha, over de regen van Gods verkiezende genade; het zijn onderwerpen die hebben afgedaan. De mensen laten zich opnemen in het moderne levensgevoel, en dat heeft geen enkel instrument om dergelijke verouderde begrippen te hanteren. Hun gods-dienst is die van de moderne, vage, gevoelige, innerlijke, massa-le religiositeit, rondom dogma's, met veel ruimte van denken en tolerantie voor iedereen. Begrip moet er zijn. En bemoei je niet met een ander. Reinici je ook niet met mij. We doen datgene, waarvan we menen dat het goed is. Een belijdenis? Hooguit een restant van tijden die nooit terug komen.

Komen de tijden nooit terug?

De vraag is of het waar is. Men kan boeken lezen, indien men tijd en moeite neemt, van voor 100 jaar, van voor 150 jaar. En men stoot de ander aan en zegt: moet je horen! Daar heb je (ik zeg maar wat, maar het is aan te tonen), daar heb je (ik zeg maar wat, maar het is aan te tonen), daar heb je Kuitert, daar heb je Wiersinga, daar heb je zowaar Jelsma en nog een stuk of wat woordvoerders. Ze zijn er weer, die goede oude tijden, waarin gezegd werd, dat de religie een kwestie van beneden, voor beneden en tot beneden is. Daar heb je hetzelfde geluid dat zegt: verzoening? Een zaak van schok-effect. Onveranderheid of godheid van Christus? Een kwestie van filosofie gemengd met kerkpolitiek. Zeker, de tijden zijn al terug. En toch komen ze nooit terug. Wat denkt u van progressie in de geschiedenis? En wat zou men moeten denken van progressie, ten toon gespreid door de meest progressieve theologen? Misschien geldt hier de wet, twee keer progressief is zo conservatief als 't maar kan. Wel of geen wel, dwalingen kunnen niet ouder. De kracht waarmee ze geponeerd worden kan niet moderner. Zo zit 't in elkaar.

W.G. de Vries

Leest u DE REFORMATIE van een ander?

Neem zelf een abonnement voor maar f 44,75 per halfjaar

Vul onderstaande bon in en stuur hem in een open envelop zonder postzegel aan:
De Reformatie, Antwoordnummer 10,4460VB Goes.

Of bel even: 01100-15591

Ja, ik wil voortaan De Reformatie elke week in mijn brievenbus.

Naam:

Adres:

Postcode:

Woonplaats:

Ik wacht met betalen op uw acceptgirokaart.